

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Qvæstio IX. Vtrum Deus faciat ens rationis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 53

QVÆSTIO IX.

Vtrum Deus faciat ens rationis.

SECTIO I.

Sententia aduersariorum probantur.

Rima sententia est eorum, qui asserunt à Deo fieri proprium ens rationis: hanc opinionem defendit Agidius de present. lib. 5. de visione Dei, quæst. 6. artic. 10. §. 7. Smigleus tom. 1. Logica disp. 1. quæst. 8. P. Gilius tract. de distinct. rationis, Albertinus, qui licet neget Deum facere distinctionem rationis, ait tamen nullam dari implicationem ad hoc vt Deus faciat relationem rationis; hæc sententia probatur primo ex D. Thom. 1. part. quæst. 15. art. 2. ad 3. vbi sic ait: [respectus quibus multiplicatur idææ, non causantur à rebus: sed ab intellectu diuino comparante essentiam suam ad res,] & in solutione ad §. sic ait respectus multiplicantes idææ non sunt in rebus creatis: sed in Deo, & postea subdit, ne quis fortè responderet esse in illo fundamentaliter, ratione perfectionis essentia, quæ secundum se est multipliciter imitabilis, dicendo non tamen sunt reales respectus, sicut illi, quibus distinguuntur personæ: sed respectus intellecti à Deo, quibus omnibus verbis plane conuincitur de sententia D. Thomæ, respectus rationis, & distinctionem per rationem consistam fieri à Deo.

Secundò de nouo à me excogitato argumento contra me sic insurgo: hæc est vera propositio in Christo Domino recepta ab omni Schola Theologorum, Deus prædestinavit hunc hominem ad esse filij naturalis: sed prædestinatio est ordinatio, seu ordo obiecti, vel subiecti prædestinati ad terminum prædestinationis: ergo hic homo est ordinatus à Deo ad esse filij Dei naturalis, quia hic homo est subiectum prædestinationis, & esse filij Dei naturalis est terminus illius prædestinationis. Illa minor sic probatur, ideo Beatus Petrus ordinatur ad beatitudinem cælestem & supernaturalem, quia prædestinatio est ordinatio, Divus Petrus est subiectum prædestinationis, & beatitudo est terminus illius prædestinationis: ergo prædestinatio est ordinatio, seu ordo subiecti prædestinati ad terminum prædestinationis. Tunc sic in Christo Domino hic homo & esse filij naturalis non sunt extrema realiter distincta, sed potius identificata realiter: nam idem est esse hunc hominem, & esse hunc filium Dei naturalem, quia hic homo constat ex supposito diuino, & hac humanitate Christi, & hic filius Dei naturalis nihil aliud est quam subsistentia Verbi, & hæc humanitas suppositata per illam, ita vt ex hac humanitate & subsistentia Verbi, constituentur identicè hic homo, & hic filius Dei naturalis, qui sine aliqua distinctione identificantur realiter: ergo si talis prædestinatio est à Deo prædestinante, Deus enim & non alius prædestinavit hunc hominem ad esse filij Dei naturalis, & talis prædestinatio est ordinatio seu ordo necessario erit à Deo ordo, seu

ordinatio inter hunc hominem & esse filij Dei naturalis: ergo sit à Deo ordinatio seu relatio rationis. Patet hæc vltima consequentia, quia tunc est ordo seu relatio rationis, quando extrema inter quæ reperitur talis ordo, non realiter sed solum per rationem distinguuntur, vt patet euidenter ex omni, tam Philosophorum quam Theologorum vnanimi consensu. Item ex conditione necessaria ad relationem realem, quæ necessario vt talis sit, petit extrema realiter distincta vt in Metaphysica, & Logica latè demonstratum manet; præcipuè si loquamur de relatione prædicamentali, & non transcendentali, vt est hæc, quæ minimè transcendentalis est, alias prædestinatio esset de essentia huius hominis prædestinati, omnis enim relatio transcendentalis est de essentia illius, cuius relatio est; ratio autem quare relatio prædicamentalis petat duo extrema realiter distincta inter se est, quia inter extrema relata datur realis oppositio: sed non potest dari realis oppositio nisi inter extrema realiter distincta, ideo enim inter prædicatum, & subiectum; inter genus & differentiam, inter vniuersale, & particulare non datur relatio realis: sed rationis, quia non distinguuntur realiter: ergo. Sed hæc extrema hic homo & esse filij Dei naturalis inter quæ datur illa ordinatio prædestinationis vt probauimus non distinguuntur realiter sed tantum per rationem: ergo talis ordinatio, seu relatio erit non realis sed rationis; atqui talis ordinatio fit à Deo: ergo à Deo fit ordo, seu relatio rationis.

Tertiò, quia facere ens rationis nihil aliud est, quam dare illi essentiam, & existentiam obiectiuam per conceptum, & representationem: sed Deus enti rationis à se cognito dat per conceptum, & representationem diuinam distinctam essentiam & existentiam obiectiuam, ab existentia, quam tribuit illi intellectus creatus: ergo Deus facit ens rationis.

Confirmatur, quia esse obiectivum quod ens rationis habet in mente diuina, non est illud ipsum esse obiectivum quod habet in mente creata. Tum quia antequam haberet existentiam ab ente creato ab æterno habebat à diuino. Tum quia illa existentia prouenit à representatione: ergo à diuersa representatione prouenit diuersa existentia: ergo à diuina, quæ est infinitè diuersè creata, proueniet diuersa existentia.

Dices illud ens rationis cognosci à Deo, vt factibile vel vt factum, aut denique vt faciendum à creatura: non tamen fieri à Deo.

Contra, quia sicut à creato intellectu, ideo dicitur factum, quia ab eo esse obiectivum recipit quod nec est nec potest esse realiter, ita similiter ab intellectu diuino noua ratione accipit esse obiectivum, quod nec est nec potest esse realiter.

Deinde ens rationis habebat actu ab æterno in mente diuina esse obiectivum cum actu esset obiectum diuinæ cognitionis: sed illud esse obiectivum erat existentia entis rationis: ergo erat actu existens ab æterno in mente diuina; sed vt sic cognoscebatur: ergo cognoscebatur vt existens, etiam factum non à creato intellectu, quia ab æterno nullus creatus intellectus extitit: ergo à mente diuina: ergo non vt factibile solum vel vt faciendum, sed vt iam factum à se, & vt faciendum à creaturis cognoscebatur.

Vltimo Deus cognouit suam voluntatem & 6
§ 3 distin

distinctam ab intellectu suo: sed hæc distinctio non est realis: ergo rationis. Maior probatur, ea quæ separantur in ea ratione, quæ separantur, distinguuntur: sed in mente diuina separantur intellectus & voluntas diuina: ergo distinguuntur in mente diuina: Maior clara est, minor probatur, Deus cognoscit Verbum diuinum procedere per intellectum, & non per voluntatem: ergo in cognitione diuina voluntas non est produciens Verbum, & est produciens intellectus in cognitione diuina: ergo in cognitione diuina separantur quoad filij productionem: ergo distinguuntur in mente diuina.

7. Secunda sententia est eorum, qui asserunt Deum facere ens quoddam rationis, quod non est propriè tale, sed potius est verum & à parte rei, vocatur tamen ens rationis, quia est minima, & imperfecta entitatis; hanc sententiam defendunt Fonseca 4. Met. cap. 2. questione 10. sect. 3. cap. 4. & alij.

16. Probatur primò, negationes & priuationes sunt entia rationis: sed huiusmodi entia efficit Deus: ergo Deus efficit entia rationis. Maior clara est & sumitur ex Aristotele 4. Met. cap. 2. textu 2. & lib. 9. cap. 7. textu 14. Minor probatur, quia Deus cognoscit directè huiusmodi entia: sed cognitio directæ est effectio: ergo Deus efficit; quod autem Deus cognoscit directè probatur, quia Deus videns oculum, & visum, iudicat visum non esse in oculo cæci, vt aduersarij fauentur: ergo iudicat carentiam visus esse in oculo: sed huiusmodi iudicium non potest dari, quin detur directæ cognitio negationis, seu priuationis: ergo.

8. Secundò, quia si propter aliquam rationem Deus non faceret entia rationis, maximè quia sunt entia ficta, & concepta tanquam entia, ea, quæ non sunt talia, quæ concepta propter suam imperfectionem, non potest conuenire intellectui diuino: sed hoc est falsum, quia entia rationis logica sunt sine fictione & sine falsa cognitione, secundum D. Thom. Duran. Herueum, caterosque Theologos, qui admittentes secundas Logicorum intentiones, dicunt esse entia, quædam vera, & positiua, debilissima tamen entitatis, & quæ solum conueniant rebus ratione existentia obiectiua, quod clarissimè iam relatus Angelicus Doctor, opusc. 48. tract. 2. cap. 1. vbi ait, non esse entia realia, sed intentiones; vnde non negat entitatem, seu realitatem: ergo non repugnat per intellectum, &c.

9. Tertiò, quia ens rationis participat rationes entis vt sic communes enti reali, & rationis: sed ens vt sic quatenus commune est entibus realibus non est ens fictum, sed verum: ergo ens rationis participat veram rationem entis: maior clara est ex Aristotele dicente ens diuidi in reale, & rationis: sed hæc diuisio non est merè æquiuoca: ergo analogà; atqui si non esset verum ens de quo loquimur non esset diuisio analogà, sed solum nominis, & æquiuoca: ergo.

Quartò, Deus cognoscit denominatione extrinseca creaturam, in esse dilectæ, & amata, quatenus amat, & diligit illam, amatum enim esse, & dilectum denominatio extrinseca est, sed denominatio extrinseca, vt minimæ entitatis est ens rationis: ergo Deus facit, & constituit ens rationis.

SECTIO II.

Aliqua certa notantur.

Ad tituli quæstionis intelligentiam aduertendum est contra Fonseca. Gil. & alios ex Thomistis hanc quæstionem solum loqui de entibus, quæ propria entia rationis sunt, quæque ficta, & non vera, seu apparentia vocantur, minimeque à parte rei reperiuntur, nec habent esse ante omnem fictionem intellectus; nam si ea vocemus entia rationis, quæ verè reperiuntur à parte rei, & positiua, vel negatiua sunt, debilissima tamen entitatis, & quæ habent proprium esse ante omnem fictionem, & operationem intellectus, potius est elusio vocabulorum, quam recta entis rationis assignatio; ea enim entia realia appellanda sunt absolute, & minime entia rationis, alias species intentionales vocarentur entia rationis, quia debilissima entitatis sunt & vocantur ab omnibus Philosophis. Item, modi omnes, vt actiones præsentia, figura, &c. quæ debilissima entitatis sunt, & hæc de causa distinctio, quæ ad modos consequitur minima omnium distinctionum dicitur, ideoque ab aliquibus solet dici, modum identificari realiter cum re cuius est modus, & nihilominus licet debilissima, & minima entitatis sint hæc, vera entia realia sunt, & nominantur verè, quia ante omnem fictionem intellectu reperiuntur, veramque habent nullo configente intellectu entitatem, quapropter talia debent iure optimo nuncupari, vt de facto nuncupari asserimus; imo licet non habeant entitatem positiua, vt sunt cæcitas, mors, vacuum &c. cum tamen sine fictione dentur à parte rei, ante omnem operationem intellectus non sunt dicenda entia rationis: sed entia realia negatiua, vel clarius, & rectius carentia reales, vt supra latè demonstratum manet, & ratio vniuersalis horum omnium euidentis est, nam modi habent positiua rationem essendi à parte rei: ergo ab hac potius entia realia, quam à nostra fictione entia rationis nominanda sunt, cum habeant essendi modum perfectiorem à parte rei, à quo possint denominari talia, & idem dicendum est de omnibus, quæ à parte rei verè sunt, licet minimæ, & debilissima entitatis sint, & carentia similiter, vt priuationes, & negationes minimæ entia rationis nuncupari debent, propter rationes efficaces, supra positas, de eis enim omnibus, siue falso vocentur, vel verè non vocentur entia rationis, non loquitur quæstio præsens, si secundum rigorem metaph. & non secundum abusum Fonseca loquamur; nec inquit titulus quæstionis, an Deus faciat huiusmodi entia, alias idem esset, ac si quæreretur, vtrum entia, quæ dantur à parte rei verè, licet debilissima, fiant à Deo, de quibus nulla dubitatio inter Theologos catholicos Philosophosque Christianos potest agitari, cum certum sit, omne quod est à parte rei dependere ab omnipotentia Dei per immediatum influxum, vt entia positiua, vel per mediatum, vt carentia; ex eo enim quod produciatur homo, quasi indirectè produciatur negatio equi, & ex eo quod substrahatur concursus ab oculo, seruante potentiam visum quasi re oculo, sultat priuatio illius, cæcitas nimirum in oculis, itaque

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 55

itaque in præfenti dubitatione contrahitur
vtrum, sicut intellectus creatus facit, vel quasi
producit quædam entia positiua, & priuatiua,
quæ non sunt verè à parte rei: sed tantum, per
fictionem intellectus, ac proinde sunt entia ap-
parentia, & ficta carentie, eodem modo Deus
faciat huiusmodi entia fictitia; itaque titulus
quæstionis non agit de entibus, quæ vera entia
sunt siue sint debilissima vel non debilissima en-
titatis.

11 Secundo aduertendum est, quod sicut dicitur
duplex vis naturalis, alia, quæ purè cognoscitiua
est, siue euidenter, siue opinatiue, quæ vel pro-
priè, vel impropriè speculatiua dicitur (cuius
iudicium iam determinatum est supra in proce-
dentialibus, videte ibi, nunc autem latiori modo lo-
quimur, vt claritati consulamus) quæ cognoscens
obiectum nihil producit in illo, alia practica, id est
cognoscitiua obiecti operando illud, & faciendo,
quod antea non existerat, nunc existat; sic si-
militer datur duplex cognitio orta ex his prin-
cipiis, alia purè cognoscitiua obiecti nihil ope-
rando in illo, sed potius supponendo illud, vt
iam factum, & productum, & respiciendo, vel
considerando illud, secundum id esse, quod in
se habet, ita vt si hoc esse sit fictum, cognos-
centio vt fictum, si sit reale cognoscendo vt tale,
iudicando de obiecto eo modo quo in se est, con-
templandoque vt ita loquar illud, vt totum iam
præsuppositum, secundum suum esse ante illam
cognitionem, per quam illud contemplatur in-
tellectus, alia datur cognitio practica, quæ pro-
ducit, vel operatur obiectum illud circa quod
verfatur.

Illustratur hoc exemplis, v. g. hæc cognitio,
Deus est simplicissima entitas infinita in omni
genere entis, & in omni genere, & gradu per-
fectionis simpliciter: item hæc chimera est ens
fictum sine fundamento, priuatio cognita, per
modum qualitatis est ens rationis, quæ omnes
cognitiones purè speculatiuæ sunt, quia purè
contemplantur obiectum, nihil efficiendo in illo;
hæc autem cognitiones practice sunt, omnis syl-
logismus, in quo sic ordinantur maior, minor,
& consequentia, est rectus & secundum regulas
artis fabricatus, omnis homo est animal: sed Pe-
trus est homo: ergo Petrus est animal; item
cognitio, qua cognouimus Deum ad modum
lucis, & Angelum ad modum iuuenis alati, quæ
omnes cognitiones non sunt præcognitiones, non
sunt purè cognoscitiuæ: sed potius practice,
procedunt producendo obiectum, quod respi-
ciunt, cum autem ens rationis eo modo quo est,
sit obiectum intellectus eo modo quo est, potest
esse obiectum terminans cognitionem practiciam
vel speculatiuam, seu purè cognoscitiuam; nam
hic actus ens fictum, vel fabricatum ab homi-
ne fingente, cognoscenteque rem aliter, ac est,
est ens rationis fictum, & apparens; item hic
actus, chimera distinguitur ab iude, & colore
cæruleo in celo, & à relatione rationis, purè
speculatiui sunt; ille autem actus, quo cognosco
Angelum, vt corporeum in Deo non dari Trini-
tatem personarum, & cognitio qua vnitur ho-
mo cum leone, sunt cognitiones practice, quia
non supponunt vnionem iam factam: sed potius
illam de nouo fingit, inter hominem equum, &
leonem, cum minimè deur à parte rei talis vnio,
vnde cum ante istam cognitionem non præsup-
poneretur chimera: sed potius habet esse, per

illam cognitionem & post illam sequitur tale
esse, & idem est de cognitione dicti, qua co-
gnosco Angelum vt corporeum, & ideo
practice cognitiones entis dicuntur, quia autem
ante illam primam cognitionem iam præsuppo-
nitur ens rationis; imò de ipso, vt de iam ha-
bente esse assertit esse ens fictum, & non verum,
sed apparens, ac proinde vocatur speculatiua, &
vera, & perfecti, practica autem vero, falsa fi-
ctiua, & imperfecti.

Alius explicat clarioribus exemplis, v. g.
intellectus verfatur circa colorem cæruleum cæ-
li, & montium, & circa colores representatos
per vitrum triangulare & in collo columbæ, co-
gnosco, & iudicando tam hos, quam illos non
esse veros, sed fictos; visus etiam verfatur circa
illos, sed cum hoc discrimine quod visio est co-
gnitio practica, & productiua entis illius ficti
quia ante visionem non habent esse apparens ta-
les colores: sed potius accipiunt illud per visum
conspicientem lucem, quæ non est color, ac si
esset color, & sic de nouo habent esse per cog-
nitionem visiuam, cognitio autem intellectus ver-
fatur circa illos colores, non dando esse illorum;
quia iam habent à visu: sed purè speculatiuæ,
cognoscendo illos vt sunt, scilicet ficti, quæ tan-
tum abest vt sit practica, quin potius sit destru-
ctio falsitatis, & fictionis practice: à potentia
visiua detegendo apparentiam illorum colorum,
iudicandoque non esse à parte rei veros colores;
vnde vera, & perfecti cognitio est intellectus;
cognitio autem visus imperfecta, & falsa; nam
omnis conceptio (vt profundè notat eximius
Doctor P. Franciscus Suarez communis huius
seculi, toto plaudente orbe, magister sap-
ientissimus, his verbis) rei quæ aliter se ha-
bet ex parte obiecti, aut modi representandi
ex parte illius quam res cognita se habeat in se
est imperfecta, & non habet illam conditionem
ex vi obiecti, sed ex parte cognoscentis; dico au-
tem ex parte obiecti, &c. quia ex parte cognos-
centis, & actus seu entitatis eius fieri potest, vt
res aliter formetur in intelligente quam sit in se
ob maiorem perfectionem cognoscentis, sicut
enim cognoscentis materialia immaterialiter, &
Deus cognoscat finita infinito modo, & compo-
sita simplicissime, & mutabilia immutabiliter, &
potentialia per purissimum actum, quæ hæc
omnia solum dicunt perfectionem in illo esse
quo cognitio perficitur; at vero, quoad repræ-
sentationem obiecti, pertinet ad perfectionem
cognitionis, vt ita repræsentet illud sicut est, &
omnis cognitio, quæ recedit ab hac proprietate,
non potest id habere ex perfectione cognitio-
nis: sed ex aliqua imperfectione vel limitatione
adiuncta, quia perfectio cognitionis consistit in-
adequate ad rem cognitam, & consequenter in
repræsentatione eius, sicut in se est, atque hinc
fit vt ex vi obiecti, intellectus, & terminatiui
nunquam sit necessarius alius modus cognitio-
nis; nam potius ipsum obiectum postulat co-
gnosci sicut est, itaque quotiescunque cog-
nitio repræsentat aliquid in obiecto quod non est
tale, vel demum ab illo, quod habet est imper-
fecta.

Tertio aduerto cum accuratissimo P. Vazquez, 12
qui his verbis, vt solet apprimè veritatis scopum
collumit, ex eo quod Deus cognoscat nostrum
intellectum discurre, non fieri, vt ipse etiam
discurrat, illa namque optime nouit discursum;
&

& modum quo nos discurremus, & ex vno in aliud in cognitione proficimus, & homo ipse dum ista cognoscit, non discurret, nec in sua cognitione ex vno in aliud procedit, eodem modo Deus cognoscit aliqua per nostrum intellectum distinguere, ideo tamen non sequitur ea etiam distinguere per intellectum diuinum aliquo modo, sicut ex eo quod sciat, & cognoscat nos intelligere per species materiales spiritualia, & conuersione ad phantasmata, & ita habere de rebus spiritualibus alienos conceptus, instar rerum corporearum, ipse tamen in suo intellectu non potest ita intelligere, & similes de rebus conceptiones formare, nam talis conceptus obiectivus in nostro intellectu pendet ex formali quem habemus, quo solo representari potest illo modo, cumque Deo talis conceptus formalis non conueniat non potest habere nostrum obiectivum, ita praesentem, ut nobis praesens est, cum illis imperfectionibus, veluti conceptus auditus non habet eo modo quo nos, quia non habet visionem, seu auditionem, &c.

Deinde obserua, ut aliqua per intellectum distinguantur, opus esse obiectiones, tanquam distinctas, & ut talia, sua cognitione representari, cognoscendo obiectum, quod non habet talem distinctionem, ac si haberet illam; Nec satis esse ut cognoscat illa posse distinguere per alium intellectum, alio modo intelligentem; veluti ut aliquis intelligat rem, per discursum & relate ad aliam opus est, vnum ex alia in sua ipsius cognitione colligere: ergo cum Deus non cognoscat eo modo imperfecto, non potest attributa distinguere quin optime sciat ea, per nostrum intellectum suo modo imperfecto, cognoscen-tem distinguere, quia ita nouit nostrum imperfectum modum cognoscendi, ut tam n eo modo ipse non intelligat quare videat Deus attributa sua à nobis distinguere, & intueatur nostrum conceptum formalem, tamen nunquam ei attributa in sua cognitione obiciuntur, sicut scit nostro intellectu representari, scit igitur Deus ea posse à nobis nostro imperfecto modo distinguere, sed hoc scit simplicissimo modo; ex quo nulla in obiecto distinctio provenit: ut enim ea ipse distingueret, deberent in suo intellectu representari, sicut in nostra.

SECTIO III.

Nostra sententia proponitur.

¹⁴ Prima conclusio: Deus non facit propriè ens rationis, de quo in primo notabili egimus. Hæc est communis inter Doctores, & probatur.

Primò autoritate D. Pauli ad Hebræos 4. vbi sic ait: & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius, per aperta Græcè est τετραπλησύνω, τ-τραπλη, σμω, quod ut erudite aduertunt Salmeron, & Cornelius à Lapide, τετραπλησύνω, idest à collo deducitur, ac primo verti potest cum Theophylacto iugulata, aut decollata, & cum Chrysostomo excoriata, ut sit metaphora ab omnibus iugulatis, & excoriatis petita, quod sicut oves pelle sua excoriata à collo ad caudam vsque nude sunt, & omnia eorum extima, & in-

tima reuelantur, sic diuinæ scientiæ omnia sunt nuda, & aperta; Gagneus autem Ἰσχυρίη inquit, est à collo ad caudam medium secare, siue per medium dorsum findere, ita ut intestina animalis filci denudentur, & pateant intuenti, sic Deo omnia patent videnti, perinde ac si diffusa essent. Tertio est Erasmus Ruera, & Escapula in legico, Romanus in hunc locum, & Audatius in tractatu critico τραπλησύνω, inquit est in col- lum, siue cetericem reclino, & resupino hominem, aut animal, ita ut facies resupinata omnibus appareat, & conspicua proponatur, quo sensu Perius poeta ait, aulam resupinat amici, resupinat, idest aperit patentem, & conspicuam facit, ut eam quique perfructetur, sic Deus omnia quasi resupinata in facie nude, & clarè intuetur, oculos Dei simul vniuersa cernentis inquit August. *serm. 2. de tempore*, non abdita locorum, non patietum septa secludunt, nec so- lum ei acta, & cogitata, verum & agenda, & cogitanda sunt nota; ista vera scientia summi iudicis, cui pervium est omne solidum, & aper- tum omne secretum, cui obscura clarent, Gentiles id ipsum agnouerunt, ita Milesius septem sapientum Græciæ sapientissimus, dicebat homines sibi persuadere debere deos omnia clarè cer- nere, deorumque omnia esse plena, seipsumque contemplari; dilucide Homerus quid sit Deus ita definit, ἥλιος οὐρανὸν ἴσθαι πάντεσσι καὶ ἐσθλόν, est sol, qui omnia videt, & omnia audit. Nimirum, ut ait sapiens, in omni loco oculi Domini contemplantur bonos, & malos, & ut ait Eberden- sius; bonos contemplantur, tum comprehensivè clarè, & ut in se est; primo seipsum, qui sum- mè bonus est, cognoscit reuelata facie, & crea- turas, quæ bonitate participata ab eo bonæ sunt; hinc Ægyptij pingebant Deum, quasi oculum vaculo innitentem, ut significarent Dei omni- scientiam, omnia contemplantem, & clarè perspicentem, ita Olyrin Deum suum pingebant, quasi Septem habens in se oculum incisulatum, ait Macrobius *lib. 1. cap. 210*. septem significat dominium, & potestatem regiam, oculus omni- scientiam; unde Græcè οὐρανὸν ἴσθαι πάντεσσι καὶ ἐσθλόν, id est ac clarissime videndo sine fictione nomi- nant, ideoque Cleantes asserit Deus omnia videt claris oculis, vbi non decipitur, sed omnia in- quit Casiodorus, sine veste deceptionis contem- platur nuda, & aperta.

Ex quibus omnibus sic arguuntur: Deus Paulum nude, sine aliqua deceptione, & sine ves- te fictionis cooperta aperit & clarè, non so- lum seipsum: sed omnia creata contemplantur, ut in se sunt: ergo Deus omnia ex se primo sine ente rationis aliquo fabricato cognoscit. Hæc consequentia clara est, quia res ut in se sunt non habent ens rationis, quia ut in se sunt, existunt à parte rei secundum statum realitatis, sed à parte rei non possunt habere res aliquod ens rationis, quia ens rationis est ens fictum & apparens, ac proinde non est à parte rei: ergo si Deus videt omnia, ut in se sunt, & in se nullum habent ens rationis, videbit sine dubio sine ente rationis ali- quo; item, quia si cum ente rationis videret Deus à se primo fabricato in rebus non videret nuda, & aperta omnia, ut ait Paulus; sed potius videret illa vestita, quasi vestibus entis rationis, nam quod est absolutum non videret, ut nudum ab- solutum: sed ut circumdatum, vestitum & affe- ctum relationibus, & privationem non videret.

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 57

vt nudam in esse priuationis: sed quasi vestita qualitate positua, & oculum cœcum non videret nudum & sine aliqua entitate positua, quæ est potentia visua, & cum carentia illius entitatis positua: sed potius videret ipsum oculum cœcum, vt coopertum, & quasi vestitum qualitate; vnde omnia, & aperta videret, vt ait Paulus, nudum enim contemplatur intellectus aliquod, quando vt in se est, & sine aliquo quasi addito videt, v.g. ideo quando coopertus est homo vestibus, quia habet aliquod superadditum in se dum sic videtur: non videtur nudus & apertus sed potius vestitus, & coopertus, & quia Deum in hac vita videmus, quasi lucem, quasi ignem; & Angelum quasi iuuenem, quia Deus nec est lux, nec Angelus iuuenis, dicimur spiritualia vt velata corporeitate, & vestita materialitate cognoscere, cum vt corporea videamus & vt affecta corporeitate.

Vnde ad significandum hoc, & ad denotandum Paulus indicandumque nos spiritualia non cognoscere nuda: sed velata, vestita, & cooperta, minimeque aperta, vt in alia vita, ait tunc videbimus Deum sicuti est reuelata facie gloriam Domini speculantes, id est ablatis velaminibus, & quasi vestibus entis rationis, quibus consideramus spiritualia cooperta, cognoscendo illa vt corporea, Deum vt distinctum à suis attributis, vt relatum ad creaturas, cum nihil horum habeant; quare ait Augustinus, tunc reuelabuntur omnia, quia sine fucis, sine vestimentis fictionum, & deceptionum nostrarum videbimus res sicuti sunt, nihil addendo, nihil demendo ab eis: sed si cum ente rationis cognosceret Deus; cognosceret sine dubio obiecta vestita, & cooperta; vnde minime nuda, & aperta: ergo si vt ait Paulus nuda, & aperta videt, videbit sine dubio absque vestibus entis rationis, vt in se sunt, non cognoscendo res, quæ non habent distinctionem cum illa absoluta cum relatione, simplicitate cum compositione; vnde nullum ens rationis fabricabitur à Deo: ipseque nulla apparente veste entis rationis vestitum cognosceret, nam qui ens rationis facit, ideo operatur illud, quia quod absolutum est ad modum relatiui cognoscit cognoscendo illud ac si esset relatum, & quod est idem sine distinctione ac si haberet illam, & priuationem non vt priuationem, sed vt qualitatem posituam; sed hoc modo cognoscere est cognoscere vestiendo res vestibus entis rationis, quas in se non habent, v.g. absolutum, vt dixi, cognoscit qui facit ens rationis, non nudum, vt absolutum; sed vestiendo illud relatione, & quasi cooperiendi illud tali veste relatiua, & quod est idem cognoscendo non vt nudum idem, sed potius quasi indutum distinctione, & aërem tenebrosam non vt sine qualitate positua; sed potius vt vestitum illa; atqui Deus non cognoscit vt vestita, nec vestiendi obiecta fictis relationibus, sed aperta, & aperte, nec aërem sine luce cognoscit vestitum qualitate: sed nudum à tali ficta quasi veste, & apertum, & spiritualia non vt vestita, & vestiendo corporeitate, vt v.g. nos Patrem æternum vestimus senectute, & Angelum iuuentute, & pulchritudine corporea, sed omnia omniscientia Dei, vt in se sunt, nihil illis fictum addendo, nec ab illis tollendo, minime velando, vestiendo, aut induendo, sed potius vt nuda omnia, & aperta, & vt ita loquar decollata, iugulata, excoriata, resupinata, & vt in se sunt comprehendit, ita vt spiritualia non

I.P. Tom. II.

cognoscat vestiendo corporeitate ficta, seu ente rationis, & factum ens rationis ab ente creato, non cognoscit, ac si esset verum ens, & vestiendo illud veritate, sed potius quia res nuda videt verum cognoscit vt verum, fictum vt fictum, ens reale vt reale, ens rationis vt tale, solidum vt solidum, & apparens vt apparens, omnia tamen nihil addendo, vt dixi, nec demendo ab illis, quia omnia nuda, vt ait Paulus, videt, & aperta: ergo non facit ens rationis, vt euidenter sequitur ex verbis Apostoli, quia si faceret vestiendo cognosceret, vt nos quando facimus illud, res vestiendo cognoscimus; vnde sic vestita obiecta à se cognosceret, ac proinde non nuda, & aperta, nec sicuti sunt comprehenderet, nos enim quando fingimus ens rationis, ideo non vt in se sunt res cognoscimus, quia cognoscimus spiritualia vt corporea, relata vt absoluta; e contra vero absoluta vt relata, ac per consequens non nuda, sed induta, & vestita: ergo si Deus faceret ens rationis vestita, & vestiendo illa, & non vt nuda, & in se sunt cognosceret, quando immediatè opponitur verbis Pauli Apostoli.

Hic locus Pauli consonat cum verbis Iob, 15 eandemque veritatem declarat, ac illa Iob num. 8, vers. 4, sic ait: Nunquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo? & tu videbis, supra quæ verba aduerte cum D. Gregorio, Aug. & Hieron. sensum illorum verborum hunc esse, Deus non habet oculos carnos, id est humanos. Caro enim homo est, & ideo non iudicat Deus, de externa tantum specie, intima enim penetrat, & veritatem non solum exiit ex profundo: sed vbicumque delitescat perspicit clarissime, in quo non se gerit vt creatura, quæ haud verè, & clarè, sed fucate, & apparenter iusta vt iniusta iudicando, spiritualia vt corporea, bona denique vt mala contemplando, & iniquo iudicio condemnando, propter maximas imperfectiones, quibus tota intingitur, ac perfunditur creatura propter corpus denique mortis huius à quo liberari volebat Paulus, dum exclamabat, dicens: quis me liberabit à corpore mortis huius, iudicium, & cognitio; propter videndi facultatis præstantiam, reliqui etiam sensus suam ex oculis appellationem mutuari solent, nam totius corporis sensus, seu sensatio oculorum nomine significari vsu venit, vt supra diximus, quodque significauit Iob, cap. 13. Dum inquit, non abstulit mala ab oculis meis, à meo nimirum corpore, cum grauissimos dolores sentiam, ac perforam audiens (prop belle ex Hebræo) & Septuaginta, videns Iacob, quod alimenta venderentur in Ægypto, idem 1. Reg. 23. vidit &c. hinc, etiam reliqua, quæ ad sensus omnes pertinent visibilia passim nuncupantur, vt notauit Aug. ad animum etiam oculus transferri solet, & pro interna mentis intelligentia sumi; hinc dicitur mens, aut cor, quasi oculus vt Actuum 16, cuius dominus aperuerat cor; item, & excæcari, & obscurari dicitur vt Marci 8. nondum cognoscitis, nec intelligitis, adhuc excæcatum cor vestrum, & oculos habentes, non videtis, sic etiam Num. 24. dixit: homo cuius obturatus est oculus, non corporeus, vt quidam existimauerunt, sed mentis, qui primum enim visionem non habuit propheticam, tunc iam apertis oculis, & lumine prophetico circumfusus, multa videbat præclara.

Aduerte quod in Scriptura non solum male
h videre,

videre, sed etiam male audire soleat carnis oculus, nam cum humanus, & carnis oculus exter-
nam tantum faciem contempletur secum fre-
quenter rapit, quoque mentis iudicium, ne ad
interiora penetret, quare fallitur, fugit, ac deci-
pitur, & ideo dicebat David: *auerte oculos meos
ne videant vanitatem*, id est, ne externa duntaxat
rerum specie delecter: sed penetrent ad interio-
ra, perspiciam quid subit solida substantia, an
externus splendor inanis sit, nam verbum auer-
tendi est eo loco propriè scopum collimare,
non decipi vel pertransire fac oculos meos, ne
me decipiant externa specie vanissimæ, & fictæ
rei, solumque apparentes, hoc enim affert carnis
nomen, id quod oculus pellicit, & detinet, quam
vanissimum, & verum aurum non sit, quod
splendet, & fulget dummodo conspiciatur, ac
videatur, sic habetur *Isai 13. Ægyptus homo,
& non Deus, & equi eorum caro, & non spiri-
tus, externa species, sine re, sine robore; sic
igitur sunt oculi carni secundum carnem iudi-
cantes, ac divini oculi à videndi perspicacitate,
sine fallacia, sine deceptione, sine fucco, & fi-
ctione semper maximopere tamen dantur, quia
omnia ut sunt sine aliqua imperfectione videt, ni-
hil ab eis demendo, vel addendo, maximaque cla-
ritatis excellentia oculorum luminibus usurpat ea
omnia, quæ in objectis sunt, non autem aliter
ac sunt, præterquam enim quod ipsum Dei no-
men Græcum hanc videndi efficacitatem præse-
ferat *Theos*, nimirum, à *Thaōme*, quod est pure,
& sine aliqua fallacia, aut imperfectionis mix-
tione spectare, despicere, contemplari, ut ob-
servat Gregor. Nicen. *orat. 9. in Cantic.* ideoque
ait dici sponsum similem Capræ, quod animal
Dorcus dicitur à vi cernendi, Deus enim de su-
pernis caelorum montibus despectat cuncta terrea,
ideoque oculos suos passim commendat in
scriptura Deus ab illis omnibus rebus, quæ ne-
cessaria sunt, ad purissimæ sine fictione, & falla-
cia cernendum, & sine errore vilo videndum, at-
que iudicandum cum summa perfectione cognos-
cendo vnumquodque prout est, & secundum
quod est, cum summa adæquatione cognitionis,
cum objecto, ac summa comprehensione ipsius;
primo quidem à *lumine*, nam quamvis res in te-
nebris plusquam simeris demersæ, & sepultæ
sint; habet tamen Deus insitum lumen, ut quasi
per extramissionem radiorum objectum splen-
denti luce perfundere videatur, & videndo aptis-
simum reddat tali visioni, *Ecclesiastici 13. oculi
eius lucidiores sole. Apocalip. 1. & 2. oculi eius
tāquam flamma ignis, & clarius Daniel. novit
in tenebris constituta, & lux cum eo est.**

Præterea non solum est proximus objecto sed
etiam intime, per quasi lapsum illi præsens ip-
sique conjunctus, quæ conjunctio non solum
non impedit diuinam visionem, sed potius in
causa est, ut res ab ipso intime cognoscantur,
*Proverb. 19. in omni loco, oculi domini. Hiero-
mia 23. si occultabitur vir in absconditis, & ego
non videbo eum dicit Dominus. Tandem divini
oculi eminenter continent, infinitoque interval-
lo superant omnes alias videndi facultates; at-
que adeo oportet diuinam vim cognoscendi infi-
nitam esse certissimam, clarissimam, evidentissi-
mam, nunquam fallacem, haudquaquam errori
obnoxiam, semperque recte iudicantem, & ut
sunt in se res omnes cognoscentem, quapropter
verbis à nobis citatis, ait *Iob*: numquid oculi tibi*

carnei sunt, aut sicut videt homo, ita & tu vi-
des; quasi diceret propter summam tuæ scien-
tiæ perfectionem infinitamque præstantiam infi-
nite distas à iudicio, & cognitione hominum, ipsi
enim falluntur, ac decipiuntur bona pro malis, mala
pro bonis, iudicantes spiritualia ut corporea, sim-
plicitissima ac si essent composita, summe eadem
ut distincta, vna ac si essent plura, & ficta ut ve-
ra, apparentia ut solida, absoluta ut relata, & hoc
totum, quia carnis, id est imperfectis oculis vi-
dent; tu autem quia non carnis, sed infinita
scientiæ perfectione præditis oculis vides omnia
sine errore, ac deceptione; & ut vno verbo pan-
dam, non ut homo, cum ignorantia, sed perfe-
ctissime, & clarissime omnia circumpicias; ho-
minem errare necesse est in iudicandis, & decer-
nendis rebus aut per imprudentiam, aut per
ignorantiam; tu autem, inquit August. quia in-
finitus es, nec in iudicanda re, nec in discer-
nenda veritate, errare vilo modo potes; vnde
minime decipi, nec iudicare vnum pro alio, aut
cognoscere rem aliter ac est, sic explicant DD.
*Ecclesiæ ut Gregor. Hieron. Fulgentius, & alij
hunc locum.*

Ex quo ita argumentor, Deus non videt ut
homo, & non cognoscit ut homo, ut ait *Iob*;
sed in cognitione hominis, & creaturæ duo dan-
tur, & perfectio evidentia, ut sic, certitudinis,
veritatis cognoscere rem, sicuti est, &c. & in
his perfectionibus ut sic conceptis, non cognos-
cit Deus aliter ac homo, quia evidentia ut sic,
veritas, & certitudo, sunt perfectiones simpli-
citer sine imperfectione ac perconsequens perfe-
ctiones simpliciter simplices; aliud datur in co-
gnitione creatæ, nimirum finito modo cognosce-
re, limitato & per discursum, &c. & in his al-
iter cognoscit Deus, quia infinite comprehen-
sive simplicissime cognoscit; ut vero de his imper-
fectionibus ratione quarum homo cognoscit ali-
ter, ac Deus, non loquitur *Iob* verbis relatis,
quia tales imperfectiones se habent ex parte co-
gnoscentis; loquitur enim *Iob*, de differentia ex
parte objecti cogniti, cognitio enim creatæ, &
præcipue humana habet quandam imperfectionem
propriissimam creaturæ, maximeque prop-
riam hominis, & quæ correspondet lapissimè
intellectui ipsius, cognoscere videlicet objectum
aliter ac est in se, errando quatenus cognoscit
vnum, ac si esset alterum, compositumque ex partibus,
spirituale iudicando ut corporeum, negativum
ut positivum, cognoscendo vanum & apparens
ut solidum iudicando, quæ maxima imperfectio
est, radicaturque in limitatione creaturæ, ratione
cuius maxime discriminatur ac differt Deus à
creatura, & de hac (loquitur *Iob* secundum sen-
sum literalem) differentia dum dicit, numquid
oculi tibi carni sunt; aut sicut videt homo, ita
& tu videbis; ac si diceret homo videt rem ali-
ter ac est, cognoscendo quod non est, ac si
esset in illa, talique afficitur imperfectione in
sua cognitione, tu minime ita vides, cum per-
fectissime, ac clarissime vnumquodque quate-
nus est comprehendas, & ratio est quia non ha-
bes oculos corporeos, id est imperfectos, sed in-
finito luminis splendore præditos, aptissimolque
ut omnia præsentissima cognoscas; penetretque
etiam minima, cuiuscunque rei, sed in solo
illo modo datur fabricatio entis rationis, solum-
que illo modo cognoscendi potest fieri ens fi-
ctum,

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 59

ens, & apparens, ut patet ex supradictis, & ex ipsa experientia constat: ergo si Deus nullo modo ut creatura cognoscit rem aliter, ac est, nec iudicat aliter de rebus quam ipse sunt à parte rei, sequitur evidenter nullo modo facere ens rationis ut homo, nam si faceret illud ipsumque operaretur, sine dubio haberet propriissimum modum cognoscendi, quo tale ens fictum solet operari creatura; unde spirituale cognosceret ut corporeum, absolutum ut relativum, idem ut distinctum, & tandem cognosceret ut homo, cui contradicit evidenter Iob, cum ait; *aut scire videt homo, & tu videbis*: ergo ex scriptura liquido patet, Deum minime facere tale ens fictum, apparens, & rationis, quod solum illo modo fit; nam si Deus rem simplicissimam ut compositam, negativam ut positivam videret, esset cognoscere rem aliter ac est; & sine dubio tali modo cognoscendi fingeret, quod est proprium hominis, & creaturæ ipsiusque propria imperfectio, unde si cum hac imperfectio videret, & cognosceret Deus quæ propria est hominum, aut ceterarum etiam creaturarum, de quibus ut multi DD. volunt loquitur Iob, nomine Hominis, quo modo posset dicere Iob: Nunquid oculi carni tibi sunt, aut sicut videt homo, ita & tu videbis; nam certe posset dicere quispiam, Deus maxime videt ut homo, quia fingendo cognoscit, & percipiendo rem aliter ac est fabricatur entia rationis, & ficta.

Confirmatur, quia in originali videndi verbo correspondet verbum Hebræum quod significat fucate fallaciterque cognoscere sine sinceritate, & puritate, non adæquando se cum objecto, sed potius cognoscendo ipsum aliter ac est, & sic locum illum *Cantic. primo*: nolite me considerare; Septuaginta nolite tibi sunt, quod fulcra sum, idest nolite me aliter cognoscere ac sum, cognoscendo in colore fusco deformitatem, nam licet fusca pulchra sum, sic multi DD. itaque ait Iob, mos est hominum videre rem aliter, ac est cum fictione, cum deceptione, & fallacia non representando res ut sunt, tu autem infirmus sapiens non sic, sed cum summa veritate, cum summa claritate, maximeque perfectione, uti sunt nuda, & aperta cognoscis vnumquodque prout natura propria exigit, cum summa adæquatione objecti ad cognitionem divinam, non vnum tanquam si esset aliud videndo absolutum, videlicet ut relativum, negativum ut positivum, malum ut bonum, sed potius bonum ut bonum, malum ut malum, vnumquodque denique ut in se est; in quo maxime opere distinguere ab eo quod creatum est, ab homine inquam. Ex quo sic colligo, Deus non cognoscit ut homo rem aliter ac est, idem nimirum ut distinctum, &c. sed potius cum summa veritate vnumquodque cognoscit quatenus est, & ut est; ergo evidenter sequitur ex verbis clarissimis Iob Deum non facere ens rationis, quia ens rationis, ut supra late probatum manet, non fit nisi per cognitionem qua cognoscitur res aliter ac est, quæ minime in Deo reperitur, quia non videt, nec cognoscit, ut homo.

16 Hæc sententia est expressa D. Bernardi, *lib. 9. de considerat. ad Eugenium cap. 7.* ubi negat absolute Deum posse facere distinctionem rationis, cum eadem ratio sit de hoc ente rationis, ac de ceteris, reliqua etiam negare necesse est. Hæc, enim sunt aurea verba mellissui Doctoris; est
I. P. Tom. II.

autem vnus, & quomodo aliud nihil, si dici possit vnissimus est, quid plus, vnus est, etiam sibi (antea autem sic dixerat eodem capite) non habens, quod ad numerum dividat. Ex quo sic argumentor, Deus est in esse rei vnus; imo & vnissimus, ita ut in esse rei non possit aliud vniti-
us excogitari, quæ vnitas Dei est; item sibi vnus est, id est non solum essentia Dei vnissima est, sed etiam respectu cognitionis Diuinæ non potest non esse vnus, quia in Deo nihil est quod ad numerum dividat, ubi pro certissimo habendum est non loqui Bernardum de diuisione reali; nam omne spirituale, etiam licet creatum sit, non potest diuidi realiter, quanto minus Deus: ergo non loquitur tantus Doctor de tali diuisione, quia agere de illa stultum esset; ergo loquitur de alia diuisione, idest de qua poterat rationabiliter dubitari, ut nunc dubitatur inter Theologos, id est de diuisione per intellectum, ita ut in Deo nihil sit, quod possit ipsum diuidere in numerum, sed si esset cognitio in Deo faciens distinctionem rationis esset aliquid in Deo diuidens ipsum, cognitio nimirum quæ in ipso est diuidens ipsum: ergo aliquid in numerum diuidens daretur in Deo, sed ait Bernard. nihil esse in Deo taliter ipsum diuidens: ergo nulla cognitio est in Deo quæ distinguat ipsum Deum, distinguere enim & diuidere synonyma sunt.

Item, quid ait Bernard. & quid addit, verbis 17 exaggeratiuis dum dicit, quid plus vnus est, etiam sibi, antea dixerat merum simplex est Deus, est autem vnus amplius, & quomodo aliud nihil, magis addit, si dici possit vnissimus est: ergo non loquebatur in illis verbis de vnitate in esse rei, nam plus est esse vnissimum superlatiue, quam positive vnum: ergo si dum dicit esse vnum sibi verbis exaggerantibus, & plus significantibus, loquitur non in esse rei, sed in esse cognitionis, dicendo non solum Deus in esse rei est vnus, sed in esse intentionali, idest respectu suæ cognitionis, ac proinde ait sibi, ut ostendat non solum Deum esse sibi vnum à parte rei, & vnissimum, sed etiam in esse objecti, & respectu sui ut cognoscentis, quod plus est quam esse à parte rei vnissimum, quia de hoc non dubitatur, & dubitatur de illo tanquam de difficiliore; vnitas enim quam Deus habet, etiam sibi est, cui enim potest esse mea vnitas, nisi mihi: ergo amplius ne eludat vocabulis, & actum agat, dum dicit sibi, idest ita Deus vnus est, ut si recte cognoscatur, ut à seipso cognoscitur, etiam vnus sit, sine distinctione non solum in esse rei, ut de se patet, sed etiam in esse intentionali, ut ab aliquibus male dubitatur.

18 Virgeo hoc, quia ipse S. D. asserit nos distinguere attributa, & perfectiones diuinas profunditatem nimirum, longitudinem, & sublimitatem, facereque nos quaternitatem ex illis per intellectum, quod non fit propter perfectionem in cognoscendo nostram. Sed potius propter nostram imperfectionem, & infirmitatem, ut explicat his verbis, quid est Deus? Longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Quid inquis tenemus re quaternitatem, minime visus sum protulisse plura: sed vnus es, alioquin hoc singulum est, nobis autem quia non possumus cum Deo simplicitate contendere, contendimus apprehendere vnum, occurri veluti quadruplicatum, & quia adhuc in querendo res est, interim ascendamus quadrigam istam, utpote infirmi & imbecilles
h 2 cilles

illes indigentes tali vehiculo; sic ille, ex quibus sic argumentor, quia infirmi sumus, & imperfecti facimus Deum distinctum mente quadruplicatum: sed imperfectio non potest dari in Deo, & in sua cognitione: ergo non potest diuidere, distinguere, nec distinctionem rationis facere, alias esset infirmus & imperfectus, quod abominatus, inquit Bernardus, & abominor dicere.

19 Item, nam ideo ait nos quadruplicatam facere præcognitionem, quia nostra cognitione, nec in cognoscendo possumus cum Deo simplicitate contendere, ut patet: sed Deus potest secum, ut ita dicam, in cognoscendo simplicitate contendere, id est tam simplex est cognitio, tam infinita, tam perfecta, & tam indiuisibilis, sicut ipse Deus, quod non potest aliter esse: ergo non potest Deus distinguere, & quadruplicatum reddere se, per cognitionem. Videte alias ponderationes P. Vazquez tom. 2. 1. part. disp. 118. cap. 2. nobis enim nostræ sufficiant.

20 Etiam hæc sententia est D. Thom. pluribus suis doctrinæ locis, & præcipue quæst. 7. de potentia, art. 6. ubi asserit, id ipsum quod Bernardus dixerat ex infinitate nimirum, & imperfectione nostri intellectus provenire ut rem non integrè sed distinguendo cognoscamus, quod minime datur in Deo, unde Deus non distinguit villo modo, hoc ipsum probat 1. part. 9. 3. art. 4. in corpore, & in solut. ad tertium, & de unitate quæst. 3. art. 2. ad 3. ubi clare docet radicem distinctionis in Deo provenire ex eius infinitate, & finitate, limitatione, ac imperfectione intellectus nostri, quod pluribus, & inadæquatis conceptibus concipiat ea quæ in Deo sunt cum maxima identitate, ac simplicitate: ergo ex mente D. Thom. intellectus qui est infinitè perfectus qualis est diuinus, non potest ea quæ in re non sunt distincta distinguere, & cætera entia rationis, per consequens villo modo facere, & opuscul. 42. cap. 1. 1. part. quæst. 16. art. 3. ad 2. & 1. 2. quæst. 8. art. 10. ad 3. asserit ens rationis per fictionem, & cognitionem falsam cognoscentem rem aliter ac est, sed Deo repugnat cognitio fictiva, & falsa, ut fide diuina constat, & lumine naturali patet: ergo secundum mentem D. Thom. Deus non potest facere ens rationis, alia loca D. Thom. breuitatis ergo relinquo; prius enim me lux deficeret, quam possem omnia Angelici Doctoris dicta in fauorem nostræ sententiæ in lucem proferre: eia aggerationum pondere, argumentorum lateribus aduersarios premamus.

SECTIO IV.

Rationibus nostra sententia probatur.

21 PRIMO: omnis cognitio diuina tam intensiue, quam extensiue est infinita, & perfectissima comprehensio: sed à comprehensione diuina non potest fieri ens rationis: ergo Deus non potest sua cognitione facere ens rationis. Maior est certa, quia quidquid est obiectum cognitionis diuinae, aut est creatum, aut increatum: sed nihil creati, aut increati latet cognitionem diuinam, imo potius adæquatè, quidquid est cognoscibile in illis cognoscit perfectissimè, clarissimè penetrando omnes formalitates illorum, ita ut nulla

ex illis possit fugere cognitionem Dei: ergo omnis cognitio diuina est comprehensio, cum huiusmodi cognitio in se contineat omne requisitum ad veram, infinitam, ac perfectissimam comprehensionem, ut patet ex his quæ ex mente D. Aug. optimè sententis de diuina comprehensione optimeque meritum de ipsa adduximus sup. quæst. præcedenti. Minor sic probatur, quia omni prædicato essentiali comprehensionis diuinae repugnat fabricatio entis rationis: sed quando aliquid omnibus prædicatis essentialibus alicuius repugnat etiam constituto per illa prædicata: ergo repugnat comprehensioni naturæ diuinae fabricatio talis entis. Minor est clara, quia constitutum per prædicata essentialia non distinguitur ab illis omnibus: ergo si illis repugnat constituto per illa repugnare necesse est; imo si solum vni ex prædicatis essentialibus repugnat omnibus pro ut in constituto, & toti constituto ab illis sine dubio repugnabit, v. g. quia brutalitas repugnat rationalitati, repugnat etiam enti substantiæ viuæ, animali, non pro ut præcisè sed pro ut contra dictis à rationalitate ad hominem, & quatenus cum illa constituunt speciem humanam; & quod certius ac euidentius est, repugnat toti homini constituto per rationalitatem, & cætera prædicata: ergo si omnibus prædicatis essentialibus comprehensionis diuinae repugnat facere ens rationis, vel minimum alicui ex illis absolute, & simpliciter toti comprehensioni diuinae repugnabit.

Maior illa sentim, & paulatim probatur; nam hæc sunt prædicata essentialia comprehensionis, veritas, certitudo, euidencia, seu claritas, intuitiue cognoscere, hoc est percipere rem ut in se est; item ut cognitio tam clara, & intensa sit, tantumque extendatur, quantum necesse est ad exactè cognoscendas, & penetrandas in obiecto omnes formalitates, eminentias, habitudines, & connectiones, quas ex natura sua habet, & habere potest, cum omnibus rebus, à quibus ipsum pendet, & quæ ab ipso pendere possunt, & ut ait D. Aug. ut nihil lateat cognoscentem, aut eminenter, aut formaliter contenti in obiecto: hæc omnia prædicata essentialia constituunt comprehensionem diuinam, ut sumitur ex D. Aug. 12. de ciuitate Dei, cap. 18. & epist. 112. cap. 5. 6. & 7. & 8. serm. 38. & lib. 3. & 4. de Trinitate, lib. denique de Genesi ad litteram, præterea ex D. Thom. 1. part. quæst. 12. art. 7. & 8. 3. contra Gentes, cap. 55. & 56. & vbique agit de comprehensione, ut in quæstion. 8. de veritate, artic. 2. & 6. in corp. quod probat latissimè P. Suarez, tom. 1. in tertiam partem tractatus de incarnatione, quæst. 10. art. 4. disp. 26. sect. 1. videte si volueritis, vobisque libenter legere: sed his prædicatis essentialibus repugnat fabricatio entis rationis: ergo omnibus constituentibus diuinam comprehensionem, totique comprehensioni repugnabit. Hæc minor in qua est difficultas sic probatur, maior enim euident est, & primo quod repugnet veritati cognitionis diuinae, ratione cuius nihil latet ipsam cognoscendum in obiecto, nec amplius quam est in obiecto cognoscit, quia si fieret ens rationis à cognitione diuina, aut esset negatiuum, aut positiuum, negatiuum ens rationis sic cum cognoscitur in obiecto carentia rationis sic cum cognoscitur in obiecto carentia alicuius perfectionis, quæ datur in illo, cum verè non sit talis carentia: atqui Deus non potest cognoscere carentiam alicuius diuinae perfectionis in ipso: ergo Deus non potest facere ens rationis nega

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 61

negativum. Hæc minor sic probatur, quia maior ipsa luce patet, homo enim tunc facit negationem identitatis fictam inter animal, & rationale quia concipit carentiam identitatis inter ipsa, & ratio est, quia si facere ens rationis positivum est cognoscendo aliquid positivum quod non est, ac si esset facere ens rationis negativum erit cognoscere aliquam negationem, seu carentiam quæ non est ac si esset: ergo; nam si Deus cognosceret carentiam omnipotentia in ipso, v. g. non cognosceret omnipotentiam, quia carentia omnipotentia est non omnipotentia in tali subiecto; unde si cognosceret carentiam omnipotentia, cognosceret etiam Deus omnipotentiam, cognosceret simul omnipotentiam, & non omnipotentiam in ipso: sed impossibile est ut in eodem subiecto, respectu eiusdem detur perfectio, & non perfectio aliqua: ergo impossibile est ut in Deo respectu diuinæ cognitionis detur, & non detur omnipotentia, cum impossibile sit idem simul esse, & non esse: ergo vel cognoscat in ipso carentiam omnipotentia, & negationem illius, vel omnipotentiam in seipso; si cognoscat omnipotentiam, & non potest cognoscere carentiam illius in seipso non poterit facere ens rationis negativum, circa omnipotentiam: sed non est maior ratio de ente rationis negativo, circa hanc perfectionem quam circa ceteras; ergo nullum ens rationis negativum potest Deus facere; si autem eligas secundum, dicendo Deum cognoscere carentiam omnipotentia in seipso, false ac hæreticè procedis; unde falsum, & hæreticum erit dicere cognitionem diuinam facere ens rationis negativum.

Quod autem falso procedas, sic probatur; quia fide sanctam est Deum se cognoscere cum omnibus suis perfectionibus, ut cum omni sapientia, omni bonitate, infinitate, omnipotentia, & ceteris; ita ut nulla sit perfectio in Deo quæ non cognoscatur ab ipso, & ideo certum est Verbum diuinum procedere ex cognitione omnium perfectionum in diuina natura existentium formaliter; nam si certum est quicumque beatum videre Deum in se ita clarè, ut omnes perfectiones in Deo existentes clarissimè cognoscat, & adeo certum, ut sic de fide dictante Paulo, videbimus eum sicuti est; infinitum, omnipotentem &c. quanto magis de fide certum erit seipsum, qui infinite perfectiori modo superat veritatem, & euidetiam, ac certitudine intuitionis quamcumque cognitionem creatam; circa seipsum cognoscere omnipotentem, & cum hac infinita perfectione, quod non solum ut de fide certum veneramur: sed etiam lumine naturali euidenter patere profitemur; nam si cognosceret se sine omnipotentia, cognosceret se sine omni perfectione: ergo se cognosceret non ut infinite perfectum: sed potius ut infinite & limitate perfectum cum non omnipotentem, quia non omni perfectione decoratur cognoscat, unde ut imperfectum videret se, quia finite & limitate perfectum imperfectum est, misceturque pluribus imperfectionibus; solum enim id quod infinite perfectum est, id est, quod claudit in se omnem perfectionem, purum ab omni imperfectione debet iudicari.

Item ipsa cognitio esset imperfectissima, ac per consequens non esset comprehensio; tum quia non attingeret omne cognoscibile; nam ut omnipotentia identificatur cum diuinitate, & quatenus in diuinitate existit aliquid cognosci-

bile est; sed non cognosceret omnipotentiam ut sic: ergo diuina cognitio non attingeret omne cognoscibile, ac proinde erit imperfecta, & finita, quia illud est finitum in aliquo genere quod non continet nec attingit omne intra illud genus existens, ut supra latè demonstratum manet; tum etiam quia non cognosceret rem uti est, sed aliter ac est in se; nam cognosceret diuinitatem ac si non haberet omnipotentiam, cum verè & ut in se est, habeat illam talique perfectione mirum immodum decoretur; unde non cognosceret diuinitatem, quia entitas sine omnipotentia non diuinitas est, quod elegantissimè protulit Fulgentius sanctissimus æque ac sapientissimus Doctor, loquens de hoc modo imperfecto cognoscendi *lib. responsionum ad Ferrandum Diaconum ad quaest. 3.* qui modus indignus est Deo, solumque videtur creaturæ conuenire; tanti Doctoris verba hæc sunt: quia ipsa diuinitas sic se nouit ut inueniat se esse quod nouit, anima vero ita nouit deitatem, ut deitas non sit; hoc est, Deus ita nouit se, ut explicat Doctissimus Alcabas, quæ rosat se esse infinitum, omnipotentem &c. cum omni sua perfectione, ac denique cognoscat se esse Deum verum, & ut Deus obiciatur cognitioni increatæ; creatura autem suo imperfecto modo cognoscendi ita limitate cognoscit, ac si Deus esset finitus; nam si tantum numen à parte rei se haberet ut in mente creata non esset Deus, hoc enim sonant illa verba, anima vero ita nouit deitatem, ut deitas non sit; quapropter asseruit August. nostram cognitionem nunquam posse cum ea qua Deus se cognoscit comparari, quia Deus se sine imperfectione, creatura autem imperfectè, & minimum limitate cognoscit Deum, quod his verbis asseruit Cherubicus Doctor 4. *de Genesi ad literam, cap. 6.* quamquam & si corda mundissima, & mentes simplicissimas generemus, sanctisque Angelis iam essemus æquales, non utique nobis ita esset nota diuina substantia, sicut ipsa sibi; sic ille, Deus enim omnia quæ in Deo dantur infinito modo cognoscit, ita ut impossibile sit ipsi non cognoscere aliquam propriam perfectionem in sua diuinitate existentem aut carentiam illius, ac si esset in ipsa, quia iam lateret aliquid Dei cognitionem diuinam, quod est contra comprehensionem infinitam ut expressit ipse August. solita sui ingenij claritate, ac profunditate *epist. 112. cap. 8.* aliud est, inquit, videre, aliud est totum videndo comprehendere, quandoque id videtur, quod præsens utcumque sentitur; totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil illius lateat videntem, aut cuius finis circumscribi potest, sicut te nihil lateat præsentis voluntatis tuæ; circumscribere autem potest fines annuli tui, exempli gratia, duo posui, quorum alterum ad mentis obutum, alterum ad corporales oculos pertinet; est itaque ut notat optimè Vazquez comprehensio visio rei, cuius nihil latet videntem; aut quæ non solum entitatem, sed fines etiam & extrema rei complectitur. Denique, qua cognoscitur tota res ipsa & nihil est eius, quod non videatur, quam definitionem colligere possumus ex Nazianz. *orat. 36. quaest. 4. de Theologia, num. 66.* ex Chrysost. *homil. 5. de incomprehensibili Dei natura*, ex Veda in illud 1. *Ioannis 3.* Videbimus eum, sicuti est; ex Nizeta & Pzelo, quapropter, *Aug. serm. 38. de Verbis Domini*, docet oculo corporeo non posse corpus aliquod à nobis comprehendere, quia

quia non possumus ipsum simul, per omnem sui partem & extrema cognoscere, nam si ex parte anteriori videamus, latebit posteriori: ergo si Deus infinite, perfectissime, verissime, ac tandem comprehensivè se cognoscit, non potest non videre omnipotentiam in sua divinitate, & omnes alias perfectiones attributæ in ipsa existentia; unde non poterit cognoscere aliquam perfectionem divinam, quasi deficientem in ipso, carentiamque illius in Deo, vel ac si non esset illa in ipso: ergo nec potest facere per suam cognitionem carentiam perfectionis divinæ naturæ: atqui carentia huiusmodi est negatio, aut privatio ficta, & ens rationis negativum: ergo Deus non potest facere illud, repugnatque comprehensioni divinæ ex vi suorum prædicatorum essentialium entis rationis negativi fabricatio.

Etiam repugnat comprehensioni divinæ productio entis rationis positivi, nam ens rationis positivum fabricatur cum cognoscit intellectus aliquod prædicatum positivum in obiecto, quod ex se non habet illud à parte rei, & v. g. quando cognoscit Patrem æternum cum senectute, Angelum cum iuventute, aut in aëre tenebroso loco tenebrarum, & in oculis cæcis cæcitatibus loco qualitatem nigram & fuscā per modum velaminis obscure cooperientis universum orbem, aut oculos privatos visu; ac denique naturam humanam, cum universalitate, & relatione rationis, quæ prædicata positiva sunt, & quia concipiuntur in obiectis, in quibus minime alia reperiuntur prædicata, ideo fit ens rationis positivum ipsa concipiente cognitione prædicata, ut patet clarissime ex supra adductis ex D. Thom. & cæteris Doctoribus, sed hoc modo cognoscere repugnat verissime ac infinite comprehensioni divinæ: ergo repugnat illi entis rationis positivi operatio; hæc minor sic patet, nam verissima cognitio est illa per quam cognoscitur obiectum, eo modo quo est, & non aliter ac est sine aliquo addito, quod in se non habeat, ac per consequens non cognoscendo aliquid amplius quam habet obiectum à parte rei, v. g. hæc est vera cognitio iudicativa, Deus est trinus & unus omnipotens, &c. quia tantum iudicat de obiecto secundum id quod habet in se, non attribuendo aliquid illi quod non habet à parte rei in se; & è contra hoc est falsum iudicium in Deo, datur quaternitas personarum, in homine datur inhabilitas & brutalitas, quia cognoscit in Deo quartam personam, illique attribuit quaternitatem, quæ non datur in Deo qui est obiectum talis cognitionis; & ratio est, quia cognoscit in obiecto id quod non habet illud, ac proinde talis cognitio formaliter est falsa, & imperfecta; sed verissima, & infinite comprehensioni divinæ repugnat esse falsam, mendacem, imperfectam, ac minime veram cognitionem, ut de se patet: ergo comprehensioni divinæ, quæ verissima est, repugnat tali modo (ut in minori diximus) cognoscere, quia talis modus repugnat cum veritate divina. Hæc consequentia sic probatur, de intrinseca ratione verissime cognitionis est summa adæquatio cum obiecto, sed adæquationi summæ cum illo repugnat cognoscere aliquid in obiecto, quod non est in illo: ergo. Hæc minor sic probatur, quia adæquatio duorum est quod non detur in vno amplius, ac in alio, quatenus cum illo comparatur; ideo enim duæ quantitates palmares adæquantur inter se, quia in vna quantitate non datur aliquid amplius

quantitatis quam in alia; sed quando cognoscitur aliquid in obiecto, quod non est in illo v. g. quando cognosco in Patre æterno senectutem, & inter attributa divina distinctionem, & in divinitate relationem ad creaturas, est aliquid amplius in cognitione, quam in obiecto; nam in cognitione est illa senectus, distinctio & relatio, & in Deo, qui est obiectum talis cognitionis non datur vlla relatio, senectus, ac distinctio; ergo non adæquatur cum obiecto talis cognitio, nec in illa datur adæquatio, respectu sui obiecti, sed potius contradictorium adæquationis, quod maxime repugnat adæquationi: ergo de primo ad ultimum verissime cognitioni repugnat videre aliquid in obiecto, quod non est in illo; cum autem verissima cognitio petat adæquationem, inde est quod hæc imperfectio, quæ repugnat adæquationi repugnet etiam verissime cognitioni; sed comprehensio divina est verissima cognitio, quæ petit necessario adæquationem cum obiecto, vel ut melius loquar, quod obiectum cum illa summe adæquatur, id est ut nihil cognoscatur in obiecto, quod non habeat illud: ergo repugnat comprehensioni divinæ, quæcumque imperfectio huiusmodi adæquationi cum obiecto repugnans, ac contradicens, & ideo summe repugnat Deo revelare Spiritum sanctum non esse Deum ut Montanus sonniabatur, quia hæc cognitio seu revelatio non adæquatur cum obiecto revelato, & quia esset imperfecta, & falsa, & mendosa: ergo si cognitio divina cognoscit apprehendendo vel eminenter iudicando dari in obiecto, quod non est in illo, v. g. cognoscendo relationem, distinctionem in ipso propter eandem rationem formalem, non adæquationis addendi aliquid Deo, erit imperfectissima, falsissima, & mendosa, ac proinde indigna Deo; nam ubi est eadem ratio formalis est idem effectus, vel quasi effectus formalis; sed ex eo dumtaxat, & non propter aliam rationem formalem, quod illa relatio seu loquutio revelat de Deo, quod non habet Deus est falsa, & imperfecta, & indigna divinæ bonitatis & sapientiæ: ergo cognitio illa eodem modo esset imperfecta, & falsa; siquidem habet eandem rationem formalem addendi Deo, & cognoscendi in illo relationem ad creaturas, distinctionem inter sua attributa, cum eam non habet Deus in se; nam ille modus cognoscendi tollit divinam veritatem & adæquationem cum obiecto maxime debitam infinite cognitioni.

Illustro exemplis hoc, nam licet in dubium possit revocari an simplex apprehensio, quæ cognovit relatum obiectum cum non habeat talem relationem in se obiectum cognitum sit, non sit falsa, nihilominus non potest dubitari quin sit imperfectissima, quia non adæquatur cum suo obiecto cognoscendo in illo, quod ipsum non habet quod est maxima imperfectio, & patet evidenter, quia talis cognitio est radix iudicii falsi erronei, & ignorantis: ergo causa, quæ ex natura sua est fons, seu radix tam mali, & imperfecti effectus non potest esse non imperfectissima natura, ut ait sapientia Patris: ex fructibus eorum cognoscetis eos, quia arbor bona non potest malos fructus facere, & è contra, quapropter apprehensionem barbari qua simpliciter apprehendit magnitudinem solis, esse æqualem rotæ currus, & apprehensionem Arrianam cognoscentem non dari in Deo Trinitatem personarum, sine dubio imperfectissimam iudicamus, tum quia

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 63

cognoscunt res non ut sunt: tum quia causant iudicia erronea in intellectu: ergo cognoscere Deum relatum ad creaturas, & cum distinctione inter attributa, quam non habet, est imperfectissimum cognoscere: ergo non potest Deo attribui, sed cognoscere seu cognitione huiusmodi solum fit ens rationis positum: ergo facere ens rationis positum repugnat Deo comprehensivè cognoscenti ratione veritatis & perfectionis, quibus talis comprehensio necessario essentialiter constituitur.

Aliud prædicatum comprehensionis divinae est esse infinitam visionem, & purissimam intuitionem obiecti immediatè in se secundum id quod habet in se ipso: sed huic prædicato repugnat facere ens rationis: ergo Deus ratione suae comprehensionis non potest facere ens rationis. Maior est clarissima sententia D. Augustini, loco supracitato, ubi de comprehensione sic ait, aliud est videre, aliud totum videndo comprehendere, totum autem comprehenditur, quod ita videtur in se ut nihil eius lateat videntem; quid clarius præter lucem Augustini splendidissimus sol Scripturae illustrat hanc sententiam *Eccles. 43.* [ne laboretis non enim comprehendetis;] reddit enim rationem, his verbis. [Quis videbit Deum & enarrabit, & quis magnificabit eum sicut est ab initio;] quasi dicat cum eum nemo viderit sicuti est, nemo potest eum comprehendere, quia qui comprehendit debet necessario videre licet non omnis qui videt comprehendat, unde eleganter docuit Gregor. X. Moralium ad comprehensionem necessariam esse visionem & perfectissimam intuitionem, his verbis: [in retributionis autem culmine reperiri omnipotens per contemplationis speciem potest, sed tamen ad perfectum non potest, quia & si hunc claritate sua quandoque conspiciamus, non tamen eius essentiam plene contuemur, ut comprehendamus; Beda in illud *Joannis tertio*, [videbimus eum sicuti est,] sic ait: aliud enim est videre, aliud est totum videndo comprehendere; cum autem comprehensio Dei sit independens, & actus Dei, inde est quod non solum sit visio, & intuitio, sed infinita in illo genere: ergo Deus non potest facere in se nec in alio ens rationis, distinctionis, aut relationis &c. Patet hæc consequentia, quia visione intuitiva videntur res ut in se ipsis sunt, quia hæc est natura intuitivæ cognitionis; sed essentia divina non habet relationem in se nec distinctionem inter attributa, nec absolutum creatum, aut idem à parte rei, in quibus debet fingi relatio, & distinctio non habet talem distinctionem aut relationem, imo potius sunt indistincta, & non relata in se ipsis: ergo Deus videt ea obiecta, ut indistincta, & sine relatione; imo non potest videre cum distinctione, & relatione; unde nullo modo potest facere distinctionem, nec relationem quia si illas faceret non cognosceret cum indistinctione, & cum non relatione, sed potius cum distinctione & relatione, ac proinde non videret sicuti in se sunt. Vergetur & explicatur amplius, quia Deus videt se habere summam identitatem inter prædicata, imo videt non posse habere distinctionem, quia idem est posse ac esse in divinis; sed qui perfectissimè videt identitatem non potest videre ex vi eiusdem cognitionis distinctionem, alias videret, & non videret identitatem, cum distinctio sit non identitas, præcipue quia tunc facimus distinctio-

nem, & cognoscimus illam, quando non possumus cognoscere identitatem cum distinctione virtuali: ergo Deus, qui perfectissimè cognoscit utrumque, non potest facere illud ens rationis.

Confirmatur, res quæ intellectui obijciuntur sicut ipsæ sunt, si in se nullam habent relationem, distinctionem &c. nullo modo apud intellectum possunt referri, aut distingui, vel apparere ut distinctæ. Sed divina essentia obijcitur divino intellectui ut ipsa est in se; in se autem nullam habet relationem ad creaturas, distinctionem, aut pluralitatem: ergo nullo modo poterunt per divinum intellectum ratione distingui, nec illi ut relata, aut distincta apparere.

Ultimum prædicatum divinae comprehensionis est ut sit æqualis in esse intellectionis divinae essentia in esse intelligibilis, ita ut in quantum intelligibilis est, tantum intelligatur, & nihil lateat divinae essentia cognoscendum intellectui divinae, quia utraque infinita est in suo esse: sed divina essentia cum sit infinita in esse existentia realis, & status existentia est æqualis cum illa, vel est idem cum illa secundum suum esse essentia, & in illo statu existentia nullam habet distinctionem, nec relationem: ergo in statu obiectivo, & intentionali divina cognitionis, nullam habebit distinctionem, & relationem, quia ille status est infinitus, sicut ipsa essentia, & æqualis illi, vel idem cum divina essentia, quod non habet in statu intentionali & obiectivo creaturarum; nam cum ille status sit finitus, quia finita est cognitio, non potest Deus simul totus, & totalis esse in tali cognitione, seu statu, quia infinitate superat statum illum; unde necesse est, ut cum distinctione sit, & per inadæquatam rationem, & ut Hispanè solet dici, *apedaços*, propter suam magnitudinem, & infinitatem, simul cum finitudine & parvitate creatæ mentis, ideoque creatæ mens cognoscit Deum nunc secundum hanc rationem, nunc secundum alias, quia secundum omnem simul non potest: Exemplo sit, res materialis, quæ magnitudine superat arcam, in qua vult includi, & custodiri, quæ quia illa sua magnitudine, & excessu qua superat arcam, non potest tota simul contineri secundum totam suam magnitudinem, imo, quia impedimento est adhuc ut possit includi, dividitur in partes, & per partes, quæ tota simul propter incapacitatem arcæ non poterat, potest post divisionem, & sic similiter cum totus Deus secundum omnem gradum cognoscibilitatis simul non possit comprehendi ab intellectu creato per inadæquatos conceptus cognoscitur, & intentionaliter dividitur, & partitur, & sic cognoscitur per partes cum distinctione, qui totus propter suam infinitatem, & incapacitatem creaturæ non poterat, ut sic aliquo modo percipiatur; sed essentia divina tota, & secundum omnem totalitatem eius est æqualis divinae comprehensioni, ita ut totus simul Deus & totaliter capiatur, & circumscribatur à divina cognitione cum summa æqualitate utriusque, propter infinitatem tam essentia cognita, quam divina cognitionis cognoscentis; ergo ut intentionaliter includatur divina essentia in thesauro divinæ cognitionis, cum non superet illam, & capacitatem illius sua infinitate, sed potius æqualis sit illi, non est necesse ut quasi dividatur, & partiatur intentionaliter; sed totus secundum omnem suam infinitatem, sine tali divisione, & distinctione potest capi, & comprehendi:

prehendi: ergo non fit à Deo distinctio rationis, & diuisio, cum hæc fiat à creata cognitione, quia non potest propter suam imperfectionem, & incapacitatem totum, & totaliter comprehendere.

- 24 Explicatur, Deus propter suam infinitatem sine aliqua distinctione potest habere prædicata infinita & contradictoriè opposita cum summa identitate, & simplicitate, quia eminentissima est: sed diuina cognitio est eodem modo infinita, & eminentissima: ergo sine eo quod distinguat essentiam, & sine vlla distinctione rationis poterit, & cognoscat de facto eminentissimo modo diuinam essentiam cum summa, & infinite perfecta identitate, vnitatem ac simplicitate, quia non est minus infinita, simplex, indiuisibilis, eminentissima, diuina cognitio in representando, ac diuina essentia in essendo: sed diuina essentia propter illam eminentiam sine distinctione distincta operatur, & est eminentissima: ergo similiter propter eandem perfectionem diuinæ cognitionis potest comprehendere diuinam illam essentiam sine aliqua diuisione, ac partitione à se in diuinam essentiam fabricata, quia ideo creatura diuidit quia non potest cognoscere, vt est eminentissimo modo eminentissimam identitatem, & absolutam rationem diuinæ essentiae: sed diuina cognitio comprehendit vt est, diuinam eminentiam, identitatem, & infinitatem eminentissimo, & perfectissimo modo: ergo diuina cognitio non diuidit, partitur, ac distinctionem rationis facit in illa vilo modo.

- 25 Confirmatur, quia si Deus faceret distinctionem rationis per cognitionem cognosceret vt actus distincta attributa propria v. g. sed hoc est imperfectè cognoscere: ergo Deus non distinguit; & probatur minor, cognoscere aliter ac res est, non est cognoscere perfectè, sed imperfectè: sed si Deus cognosceret actu distincta, id est, ac si essent distincta, cognosceret attributa aliter ac sunt: ergo. Probatur hæc minor, quia cognoscat attributa, quæ sunt idem inter se, vt inter se distincta, cum non sint distincta: sed cognoscere ea quæ sunt idem, & non distincta in se, vt non idem, & distincta est cognoscere aliter ac sunt & non vt sunt: ergo.

- 26 Dices, licet Deus non cognoscat rem aliter ac est facit ens rationis, imo cognoscendo vt est facit illud, nam cognoscendo Deum, & attributa vt virtualiter distincta facit distinctionem rationis, ita vt attributa cognoscat virtualiter, vt virtualiter distincta est per rationem distingui, & cum verè detur à parte rei hæc virtualis distinctio, ideo cognoscendo id quod est à parte rei, & vt est, facit distinctionem rationis, sic Agidius de præsentatione lib. 5. de visione diuinæ essentiae, quest. 6. art. 10. §. 6. num. 62. citat pro hac solutione Alexandrum, Gerardum, Argentinam, Molinam 1. part. quest. 28. art. 2. disp. 3. conclusionem 2.

- 27 Sed contra illam sic insurgo, quia illa distinctio virtualis non fit per cognitionem, sed supponitur iam à parte rei in ipsa essentia diuina, & ea quæ supponitur cognoscitur: ergo intellectus non distinguit, nec facit distinctionem rationis. Antecedens sic patet, quia à parte rei diuina essentia habet distinctionem virtuales: ergo ante quamcunque cognitionem supponitur illa in esse obiecti, Deus enim propter suam perfectionem, & infinitatem licet sit vna, & indiuisibilis enti-

tas, æquiualeat multis realiter distinctis, & potest producere multa, ideoque virtualiter distinctionem habet, vnde cum hæc infinitudo, eminentia, & æquiualeantia sit à parte rei, etiam est à parte rei illa distinctio virtualis. Consequenter illa prima sic probatur, quia ex eo quod Deus cognoscat entitatem suam, vt virtualiter cognoscibilem per discursum, non facit ideo discursum, nec cognoscendo illam capacitatem, quæ supponitur à parte rei, & potest cognosci per cognitionem discursuam: ergo similiter, quia cognoscit entitatem, quæ propter suam eminentiam potest distingui, & partiri, non ideo partitur illam, nec distinguit ipsam: clarius, diuina cognitio est virtualiter, seu æquiualeat, eminenterque discursiva id est æquiualeat sua perfectione, & continet eminenter discursum humanum: sed Deus licet cognoscat illam cognitionem, vt virtualiter & eminenter discursum, non discursum: ergo similiter licet cognoscat distinctionem virtuales non distinguit formaliter, & actualiter.

Declaratur amplius, Deus cognoscat intellectum humanum, qui virtualiter est error, & ignorantia, & hæresis, id est quædam potentia, quæ propter suam imperfectionem est virtus productiva erroris, hæresis, & ignorantiae, ideoque virtualiter error vocatur, sicut lux dicitur virtualiter calor, quia habet virtutem calorem producendi, & Deus cognoscat peccatum virtualiter, id est voluntatem, quæ virtutem habet producendi peccatum, & nihilominus quia Deus cognoscat virtuales errores, seu hæresim, & peccatum virtualiter, non ideo errat actualiter, & hæretizat, seu ignorat, nec peccat actualiter: ergo similiter licet cognoscat distinctionem virtuales, non ideo facit distinctionem actuales, seu formaliter distinguit per rationem: hæc consequentia à paritate rationis patet: quia vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus formalis: ergo si ex eo solum quod Deus cognoscat virtualiter distinctionem, distinguit ex eo etiam, quod cognoscat virtuales errores, errabit actualiter, & formaliter, vnde si hic non valet consequentia, nec ibi erit ratio consona.

Et ratio à priori est, quia actus distinctionis virtualis non est absolute, & simpliciter distinctio per rationem, vt male intelligit Agidius, proprius enim actus distinctionis virtualis est v. g. in intellectu diuino respectu voluntatis, vt producat verbum, & voluntas non producat actus, leparatio autem actualis: & formalis distinctio &c. vti entia rationis sunt actus metaphorici, & sic non correspondet à parte rei propter suam imperfectionem distinctioni virtuali: ergo nec potest apparere & correspondere ei in statu intentionali perfectissimo dum cognoscitur à Deo, licet possit correspondere ei vt actus secundus in statu intentionali imperfecto cognitionis creaturæ, ex quo sic argumentor: si non bene valet, Deus cognoscat distinctionem virtuales inter iustitiam, & misericordiam: ergo per intellectum miseretur, cum misereri sit actus illius distinctionis: ergo quanto minus valebit, Deus cognoscat distinctionem virtuales: ergo actu distinguit, & facit distinctionem rationis, qui est actus metaphoricus, & improprius: & clarius, si actus metaphoricus, & improprius, non bene valet, Deus cognoscat virtuales errores cuius actus est propriè error actualis: ergo Deus errat actualiter, minus valebit Deus cognoscat distinctionem virtuales, cuius actus metaphoricus.

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 65

taphoricus, & improprius est distinctio actualis: ergo facit illam, aut distinguit actualiter, distincta virtualiter.

30 Confirmatur, si ex eo quod Deus cognoscat distinctionem virtualem, faceret distinctionem formalem rationis ex eo, quod cognoscat suam omnipotentiam quae est virtualiter homo, leo, qualitas &c. cum sit potentia factiva propriissima illorum, imo infinitorum entium Deus faciet hominem rationis, leonem rationis, qualitatem rationis, & infinita entia rationis, imo ex quacunque cognoscitiva ratione intuitiva Dei, quae terminatur in aliquod virtualiter continens plura, vt ex cognitione terminata ad caelum, vel solem, in quibus virtualiter continentur infinita, resultabunt ex tali cognitione infinita entia rationis, quod est absurdum, & nunquam auditum figmentum, quod patet: quia sicut in potentia, visiva non ex quacunque cognitione intuitiva resultat color fictus, vt est caeruleus caeli: sed solum ex imperfecta, nam si perfecte intuitiva est, vt quando approximator monti, non video vt caeruleum, & nostra intellectio quando perfecte cognoscit res, non facit ens rationis semper: sed quando aliqua circa illud obiectum miscetur imperfectio, sic similiter in Deo vbi nulla datur imperfectio cognitionis, sed semper vt sunt cognoscit, licet virtualiter videat, non ideo faciet distinctionem rationis formarum, perfectissimè enim cognoscit Deus res vt sunt cum summa, & perfectissima adaequatione obiecti: ergo non potest facere distinctionem actualem.

31 Et si dicas ideo facere ens rationis, distinctionis quia cognitio distinctionis virtualis est actus talis distinctionis, qua de virtuali redditur actualis?

32 Contra, quia ille actus non est factivus, vel practicus: sed tantum speculativus illius distinctionis: sed cognitio speculativa tantum, & non practica, non est actus faciendi distincta, quae non sunt talia: ergo ille actus non est distinguendi, sed speculandi distinctionem. Maior clara est, quia factum, vel operatum, non supponitur quoad actualitatem nec est per accidens respectu illius cognitionis quae practica est: sed illa distinctio supponitur, & est per accidens ad illam cognitionem terminatam ad ipsam distinctionem virtualem: ergo talis actus non est practicus, sed merè speculativus. Maior evidens est, quia chimera est facta ab homine, quia ante cognitionem fingentem, non habet actualitatem, & minimè est illi per accidens talis cognitio, sed maximè per se, quia sine illa non esset talis chimera, imo si reflexe cognoscatur chimera, talis reflexa cognitio est per accidens, respectu illius quia iam supponitur vt facta ante illam, cum talis actus reflexus sequatur ad chimeram, vnde talis reflexio non est practica illius sed per accidens, vt diximus, & chimera si cognoscatur à Deo non fit ab ipso, sicut non fit à Deo error, nec haeresis, quia cognoscuntur à Deo, vt ab homine facta, vt supra latè demonstratum manet, imo ad esse illius per accidens est cognitio Dei, quare probabimus voluntatem non facere ens rationis, quia ens rationis supponitur ante actum voluntatis: ergo ille actus cognoscens distinctionem virtualem, minimè facit distinctionem actualem, quia talis cognitio non est practica sed tantum speculativa distinctionis.

Dices esse speculativam respectu distinctionis.
I. P. Tom. II.

nis virtualis, practicam tamen respectu formalis.

Contra primo, quia ad hoc vt sit practica debet cognoscere rem aliter ac est, sed non cognoscit distinctionem illam virtualem aliter ac est, sed vt est: ergo nullo modo facit distinctionem actualem.

33 Secundo, quia per vos ille actus facit illam distinctionem: sed ille actus facit in quantum cognoscit: ergo illud facit, quod cognoscit, & non id, quod non cognoscit: sed cognoscit virtualiter distincta, & non actu distincta: ergo si facit, non facit actu distincta: sed virtute tantum distincta; atqui per vos talis virtualis distinctio supponitur: ergo non facit illam, praecipuè cum sit realis, nec facit actualem distinctionem, quia ad hoc vt faceret actualem distinctionem deberet cognoscere, vt actu distincta v. g. vt intellectus creatus faciat distinctionem actualem rationis inter attributa Dei debet cognoscere illa, vt si essent distincta actu, sicut ad hoc quod intellectus humanus faciat compositum rationis, debet cognoscere necessario, vt actu compositum, quia illa productio non est productio propria, sed solum impropria; nam ex eo quod cognoscit, quod non est ac si esset, dicitur producere ens rationis, ideoque ens rationis dicitur, cuius totum suum esse est obiecti intellectui solum; aut potentia cognoscitiva: nam, vt fingatur relatio rationis debet cognosci actu: sed distinctio actu & formalis non cognoscitur à Deo, sed solum virtualis, vt in se est: ergo distinctio formalis non fit à Deo.

Tertio contra ex eo quod homo concipiat hominem, & leonem, vt coniungibilem, & vnibilem perfectionem non facit vnionem inter hominem, & leonem, nec facit chimeram; ergo ex eo quod Deus cognoscat suam essentiam, vt distinguibilem non distinguit. Probatur hæc consequentia, quia sicut actus distinctionis virtualis, vel distinguibilitatis est distinctio per rationem actualis, ita actus vnibilitatis, seu vnionis virtualis est vnio rationis per intellectum actualis: sed licet sit actus illius vnibilitatis vnio, ex eo quod cognoscatur vnibilitas non fit vnio rationis: ergo à paritate rationis, licet cognoscatur distinctio virtualis, seu distinguibilitas, non ideo fiet distinctio rationis. Maior illa est clara, quia chimera est actu compositum ex impossibilibus: sed ex eo quod actu cognoscatur vt vnibile, non cognoscitur vt compositum: ergo. Probatur quia in actu composito debet dari actu compositio, & vnio: sed in eo, quod tantum est vnibile non datur actualis vnio: ergo non est actu compositum, sicut licet materia, & forma rationalis creentur à Deo vt vnibiles, non erit vnium, nec compositum actu, nisi actu sint coniuncta inter se materia, & forma: ergo licet illa cognoscantur, vt vnibilia, non erit compositum factum donec actu, vt vnita cognoscantur: ergo similiter licet cognoscantur, vt distinguibilia attributa, seu vt virtualiter, seu fundamentaliter distincta, dum tamen non cognoscantur vt actu distincta, non fiet actualis distinctio: sed impossibile est quod cognoscantur vt actu distincta à Deo, quia iam à Deo cognoscuntur aliter ac sunt: ergo impossibile est quod Deus faciat distinctionem rationis, & relationem fictam; item, ea quae distinguuntur, possunt separari, saltem praecisive cognoscendo vnum sine alio, vel non cognito alio: sed

Deus

Deus non potest cognoscere vnum attributum non cognito alio : ergo Deus non potest distinguere.

Et si dicas cum Smiglesio facere, & cognoscere eps rationis esse idem, & sic cum Deus cognoscat ens rationis Deus facit illud.

Sed contra primo & insurgunt omnia argumenta à me facta *quæstione præcedenti*, ad refutanda fundamenta Valquez.

34 Contra secundo, quia per illam cognitionem, quæ est pure cognoscitiva, & speculativa non fit ens rationis, sed per illam : quæ est cognoscitiva illius, quod non est, ac si esset : sed Deus solum habet illam primam, non vero secundam : ergo Deus non facit ens rationis. Probatur maior, quia illud ens apparens non est in se, sed est per cognitionem, quæ cognoscit quod non est ac si esset : ergo debet esse per cognitionem, quæ repræsentat rem aliter, ac est, quia totum illud esse eo modo quo est, est per cognitionem ; sed illud esse totum est ac si esset, cum non sit ergo debet habere illud esse per cognitionem, quæ cognoscatur, & repræsentetur id quod non est, ac si esset : sed hoc totum non fit per cognitionem speculativam rei, ut est in se, quia illa non cognoscit id, quod non est ac si esset : sed quod est eo modo, quo est, cognoscit : ergo fit per cognitionem practicam, quæ ut diximus cognoscit quod non est, ac si esset, minor probatur, quia illa cognitio non est cognitio cum adæquatione obiecti, nec est intuitiva : ergo non est in Deo.

35 Vigetur, quia eo modo producit res ac est, sed illud ens non est verum, sed apparens, & fictum : ergo debet produci per cognitionem non veram, sed apparenter cognoscentem, hoc est per quam quasi producit quoddam ens, quod non est à parte rei, sicut est obiectivè, & intentionaliter producit ; sed Deus non est capax alicuius actus non veri, & repræsentantis aliquid quod non est, ac si esset, cum sit omnis cognitio Dei summe vera, adæquata, & perfecta : ergo præcipue, quia si omnis cognitio faceret ens rationis, vel faceret quia cognosceret illud quod est ut est, sine eo quod cognosceret aliud amplius, quam sit in se, vel ex eo quod cognoscendo obiectum, non solum cognoscit quod est ; sed quod non est ac si esset, primum est falsum quia ibi totum quod est, est reale quia ibi non datur, nisi cognitio, quæ realis est, & obiectum, quod videtur, quod etiam reale est, cum totum quod videtur, sit id quod à parte rei est in se vere, vel illud esse cognitum, quod etiam reale est, ut supra demonstratum est, si secundum verum est, quia licet cognitio sit realis, & denominatio ex parte illius possit realis aliquo modo vocari, attamen illud esse cognitum ex parte obiecti, cum non sit à parte rei, sed tantum est apparenter, id est apparet ac si esset, cum non sit, dicitur ens rationis fictum ; sed Deus nullam habet cognitionem, quæ non sit ut prima, & nullam, ut est secunda quia secunda est fictio, & cognoscitiva rei, non ut in se, quæ maxima imperfectio est : ergo in Deo non datur cognitio faciens ens rationis.

SUBSECTIO I

Tertio probatur principaliter.

36 Quia Deus non potest cognoscere res spirituales, ut corporeas : ergo neque poterit Deus cognoscere ut relata, quæ relata non sunt, & unita illa, quæ unita non sunt, ut hirci caput, vel caput hominis, & corpus cervi, & facere Hircoceruum : antecedens probatur, quia ad perfectionem cognitionis divinæ pertinet ut omnia cognoscat, sicuti sunt in se ; sed spiritualia non sunt corporea : ergo Deus non potest illa cognoscere, ut corporea.

37 Agidius concedit antecedens, & negat consequentiam, & dat rationem, dicens, quæ in hoc stat, quia ideo Deus non potest cognoscere spiritualia ut corporea, quia cognoscit illa intuitivè & sic cognoscit rem sicuti est in se. Sed contra, etiam Deus cognoscit absoluta intuitivè, & sicuti sunt in se : ergo non potest cognoscere instar relatiuorum ; antecedens est fide sanctum, & lumine naturali notum, consequentia est manifestata, ideo Deus non potest cognoscere spiritualia, instar corporalium, quia cognosceret rem aliter ac est in se, & non ut est in se ; sed si Deus cognosceret absoluta instar relatiuorum cognosceret rem aliter ac est in se, & non ut est in se : ergo implicat quod Deus cognoscat absoluta instar relatiuorum. Probatur minor, ideo implicat quod spirituale cognoscatur ut corpus, quia implicat quod spirituale sit corpus, & si ita cognosceretur res aliter ac est in se ; sed similiter implicat quod absolutum sit relatio : ergo concipere absolutum ut relatio est concipere rem aliter ac est in se, quia conciperetur illud, quod est impossibile.

38 Respondet Agidius num. 87. Deum non concipere illam compositionem cervi & hominis, ut existentem à parte rei sed ut imaginabilem, & eodem modo loquitur de distinctione, & relatione rationis, atque adeo cognoscit rem ut est in se imaginabiliter. Sed contra : ergo eodem modo poterit Deus cognoscere spiritualia, ut corpus, non propterea sunt à parte rei sed propterea sunt imaginabiliter in se, & in intellectu ; sed hoc implicat secundum ipsum : ergo & quod cognoscat entia absoluta ut relata, & ratio à priori huius est, quia ideo implicat cognoscere vnam speciem esse aliam, etiam imaginabiliter, quia à parte rei implicat, quod vna species sit alia, & intellectus qui ita cognoscit non conformatur cum subiecto, quod est maxima imperfectio.

39 Quarto, Deo omnino repugnat iudicium falsum ; sed si Deus faceret ens rationis non repugnaret illi iudicium falsum : ergo &c. Maior est de fide certa, & lumine naturæ nota ob infinitam perfectionem Dei in cognoscendo. Minor probatur, Deus secundum adversarios facit ens rationis per actum, qui est eminenter simplex apprehensio : sed actus iudicii efformans ens rationis in opinione omnium est falsus : ergo Deus haberet iudicium falsum.

40 Confirmatur, non est maior ratio quare iudicium, quo Petrus affirmaret substantiam esse quantitatem sit falsum, & non esset falsum in Deo.

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 67

Deo si daretur, sed in Petro est falsum illud iudicium: ergo esset falsum in Deo si daretur; minor est certa, consequentia probatur, ideo illud iudicium in Petro est falsum, quia non conformatur cum re, propterea est a parte rei: sed iudicium diuinum si daretur formans ens rationis concipiens absolutum instar relatiui, non conformaretur cum obiecto propterea est a parte rei: ergo Deo non repugnaret actus falsus.

41. Quinto sic probatur, principaliter ratione, Deus ut summe perfectus, & infinite intelligens est incapax alicuius imperfectionis in cognitione: sed si Deus faceret ens rationis esset capax alicuius imperfectionis: ergo Deus non potest facere entia rationis; maior non solum est evidens, sed etiam de fide. Minor probatur, quia productio entis rationis, est fictio entis apparentis, & fictio cognoscere quod non est, ac si esset, vel compositio rationis, eius quod non est ac si esset, ut ait Damascenus *cap. 64. sua Logica* dicendo: fingere ex iis, quae non sunt, est per rationem componere, & D. Gregor. *Homil. 23. in c. 24. en. 18.* fingere, componere dicimus: unde compositores luti, figuras vocamus; sed haec est summa imperfectio in cognitione: ergo si Deus faceret ens rationis non solum esset capax imperfectionis, sed haberet illam: minor probatur quia ens rationis, est res apparens & ens fictum cum fundamento, vel sine illo: ergo ens fictum fit per fictionem, sicut ens creatum per creationem, & ens genitum a generatione. Consequentia sic probatur, quia omne denominatur ab aliqua ratione formali, vel quasi formali, sed non potest constitui in tali esse ens fictum ab alia ratione formali, nisi a fictione per quam producit, sicut genitum a generatione, per quam etiam producit: ergo ens rationis, quod est fictum, fit per fictionem.

42. Virgetur, quia ens rationis habet illud esse apparens per aliquam cognitionem, sed non per cognitionem adequatam obiecto, ac veram, v. g. in cognitione priuationis, & relationis: ergo per cognitionem non adequatam, & falsam. Probatur minor, quia si esset cognitio adequata, esset cognitio adequata se cum obiecto in esse intentionali, id est nihil amplius, nec minus repraesentaret, quam esset in obiecto; unde esset cognitio repraesentans priuationem, ut priuationem, & non per modum qualitatis, & absolutum, non per modum relatiui, & ac si esset relatiuum; sed sine relatione & spirituale non ac si esset corporeum, & per modum corporis; sed cognitio, per quam producit ens rationis, non est huiusmodi, quia per illam cognoscimus priuationem per modum qualitatis, & absolutum ac si esset relatiuum: ergo talis cognitio non est adequata cum aliquid deit amplius repraesentatum in cognitione, quam sit in obiecto, nam in obiecto non est relatio, & est relatio in cognitione, & in carentia non est qualitas, & dantur in cognitione repraesentante Angelum & priuationem, in quo excedunt obiectum: atqui aequalitas duorum consistit in hoc, ut vnum non excedat aliud, ideoque haec propositio non est aequalis, seu adequata, & vera respectu Regis in Rege Hispaniae Philippo IV. sunt naturae alae, & virtus sanandi strumas, quia in illa propositione repraesentatiue datur amplius ac in suo obiecto, ita ut excedat propositio in aliquo obiectum repraesentatum; & est contra, ideo haec non est in-

L. P. Tom. II.

adequata, & falsa sed vera; Rex Galliae habet virtutem sanandi strumas, quia tantum est repraesentatiue in propositione, quantum realiter in obiecto secundum se, & cum nec Rex excedat in hoc propositionem, nec propositio obiectum; inde est quod haec sit vera & adequata; est contra vero alia sit falsa: illa minor sic probatur, quia si cognitio per quam producit ens rationis, cognosceret cum adaequatione cognoscendo priuationem ut carentiam, & absolutum sine relatione, & spirituale non ut corpus, non daretur ex vi illius cognitionis ens apparens & fictum v. g. relatiuum, qualitatiuum, & corporeum, & sic non daretur ens rationis, quia per cognitionem cognoscentem rem absolutam sine relatione, id est in qua minime repraesentatur relatio, non potest produci relatio, quia tota productio illius non est productio realis, vel ad extra; sed tantum obiectiua & intentionalis, repraesentando illud quod producit, ideoque ut diximus ens rationis non habet aliud esse, nisi purum obiectiuum & repraesentatum, quod non est ac si esset; nam cum tota productio sit adaequate cognitio, & cognoscentia, & cognitio, ut cognitio fit repraesentatio, non potest produci, quod minime repraesentatur, alias ex vi cuiuscumque cognitionis repraesentantis Deum, infinita entia rationis producerentur, quia ex vi illius cognitionis producit quod non repraesentatur, sed infinita non repraesentatur, imo ex non repraesentatis, non est maior ratio quare vnum potius quam aliud repraesentetur: ergo infinita entia rationis producantur; sed necesse est ut illud quod ex vi illius cognitionis producit, repraesentetur & cognoscatur: atqui per illam cognitionem absoluti praecise non cognoscitur, nec in illa repraesentatur relatio, & per cognitionem spiritus, non repraesentatur corpus, & per cognitionem priuationis non repraesentatur qualitas: ergo ex vi illorum nec ens rationis relatiuum, nec corporeum, nec qualitatiuum producit, solum enim resultat, vel ut melius loquar, constituitur absolutum in esse cogniti ut absoluti, & spiritus in esse cogniti ut sic, quae sunt denominationes extrinsecae reales.

Explicatur vltimo, quia ens apparens producit vel cognoscitur praecise per cognitionem, quae fallitur circa obiectum: sed cognitio quae fallitur non potest esse in cognoscente cum summa certitudine, & comprehensione euidente, & perfectissima ut est Deus: ergo productio entis rationis non est in Deo. Maior probatur, quia esse corporeum in Angelo, esse positium in negatio, & relatiuum in absoluto producantur ex vi cognitionis cognoscentis spiritum ut corpus, absolutum ut relatum &c. quia cognitio cognoscentis priuationem, ut carentiam non potest cognosci ut positium, & cognitio absoluti ut absoluti non cognoscit ut relatum, quia cognitio absoluti ut talis, dicit negationem relationis, & priuationis, ut carentia positiui dicit negationem positiuae qualitatis; sed nulla cognitio potest esse entis & non entis, positiui & non positiui, relatiui & non relatiui; sed cognitio cognoscentis absolutum ut relatum &c. fallitur, sicut haec cognitio fallitur, Deus non est trinus, quia iudicat de Deo, & cognoscit illum ac si non esset trinus, cum a parte rei vere Trinitate decoretur, est imperfecta talis cognitio; sicut fallitur cognitio sensitiua, visus cognoscentis lucem, ut colorem

cæruleum, & remum fractum in aqua, & colorem per vitrum triangulare, nam tales colores non repræsentantur ex vi perfectæ cognitionis; sed imperfectæ, quia nihil aliud est falli, quam cognoscere colorem, ubi non est color, & relationem ubi non est relatio, quia ideo dicimus Hispanè *Pedro se Engaña en pensar, que yo soy su amigo, porque en Realidad de Verdad, yo nolo soy.* Unde cognitio illa est entis apparentis, id est, illius quod solum habet esse apparenter, & in apparitione, vel tantum quando apparet in imperfecta cognitione, hoc est, tantum habet esse dum apparet, & tantum apparet quando obiectivè repræsentatur, & sic in huiusmodi cognitione datur imperfectio, sicut datur in gustu vili infecto, cum dulce, ut amarum sentit, & in oculis teretibus infectis, cum omnia etiam cærulea vel punicea, aut rubra lucida cognoscat: ergo cognitio per quam &c. fallitur, sed hæreticum est dicere Deum falli: ergo falsum est dicere Deum facere entia rationis.

44 Declaratur, quando intellectus facit distinctionem rationis, vel relationem &c. aut concipit ut actu distincta ea quæ à parte rei sunt verè distincta, & relata, vel ea ut actu à parte rei non distincta, & relata, non enim est assignabile aliud medium, si primum non erit distinctio rationis quandoquidem iam supponitur actualis à parte rei: ergo secundum est concedendum: ergo iam intellectus diuinus conciperet res aliter ac sunt, quandoquidem actu distincta non sunt, & concipiantur ut actu distincta quæ est aggregatio imperfectionum, falsitatis, fictionis, non veritatis, erroris & ignorantie, ut iam supra probatum manet in cognitione, & idem argumentum debet fieri de relatione, nam vel concipit intellectus extrema ut relata, quæ non sunt talia, aut quæ talia sunt à parte rei & ex se, & sic fiet idem arguendi modus; unde argumentor à fortiori, nam omnes Thomistæ cum Diuo Thoma constanter asseverant non posse adhuc diuinitus videre Deum, ac diuinam essentiam sine personis, quia ille actus est verus intuitivus, & perfecta visio, & per consequens debet attingere Deum sicuti est, cumque à parte rei sit trinus, & unus in seipso ita ut essentia, & proprietates sint una simplicissima formalitas, implicatorium est, quod totus Deus adæquate, prout trinus, & unus est non attingatur, quia cognitio non se adæquans cum obiecto, ad imperfectam, & abstractam notitiam pertinet, non ad veram, & intuitivam, qualis est beatifica.

45 Item minime potest Deus videri à Beatis cum quaternario relationum, & personarum quia est vera, & intuitiva cognitio beatorum addendo, vel cognoscendo unam relationem, & personam amplius quam habet diuinitas, quia esset erronea, & hæretica illa cognitio, ad minus falsa, & fictitia: sed cognitio diuina est vera, adæquata, & infinite superans iis omnibus perfectionibus quamcumque cognitionem diuinam creatam: ergo non potest cognoscere Deum cum alia relatione, præter tres, nec potest concipere sine identitate, & cum distinctione, quia vel tollitur à Deo quod habet, vel additur quod non habet, esset enim falsa fictio, & erronea cognitio: ergo Deus non potest facere distinctionem, vel relationem rationis, quia ad talem efficientiam omnino necessaria est cognitio eiusmodi.

SVBSECTIO II.

Vltima ratio principaliter ponitur.

Quia si Deus faceret ens rationis, ex eo esset, ut dicunt aduersarij, quia Deus cognoscat, communicet enti rationis esse cognitum, inde est quod producat illud, illique tribuat suam existentiam, quæ solum in esse cognito consistit: sed hoc aduersariorum assertum est falsum: ergo falsum est dicere Deum facere ens rationis. Maior est totum fundamentum contrariorum, cui innititur eorum sententia. Minor sic probatur, si ex eo solum quod Deus cognosceret ens rationis, & constitueret illud in esse cognito, sequeretur Deum facere ens rationis, omnia entia rationis à creaturis fabricata simul & semel continerent, haberentque duplicem existentiam: sed hoc est maximum absurdum, indignumque cogitari ab homine rationali: ergo falsum, & absurdum est assertum aduersariorum; minor hæc euidenter patet, nam sicut se habet existentia realis, respectu entis realis, ita se habet existentia rationis, respectu entis rationis: sed vnum, & idem ens reale, adhuc diuinitus non potest habere duplicem existentiam quia existentia identificatur cum ente reali, & idem non possit esse duplex, quia iam esset idem & non idem, vnum & duplex realiter; unde vnum, & non vnum, duplex, & non duplex, quod est contra evidentissimum illud axioma impossibile est idem simul esse, & non esse: ergo similiter idem ens rationis non potest habere duplicem existentiam rationis. Maior illa sic probatur, quia Deus ex eo quod infinite comprehendat mentes creatas cognoscat omnes cogitationes earum, omnia obiecta talium cogitationum; omnia denique entia rationis ab ipsis mentibus humanis, ac intellectus creatis fabricata, ita ut nullum ens rationis sit à creatura effectum, quod non cognoscatur clarissime, ac evidentissime à diuina, ac infinita cognitione, ut latissime à nobis demonstratum manet questione præcedenti: ergo ipsissimis entibus rationis, quæ fiunt à creatura communicat Deus esse cognitum, ac per consequens existentiam, cum per vos idem sit existentia illius, & esse cognitum ipsius, & idem sit existens ens rationis, ac cognoscentum sic, illis ipsis tribuit etiam creatura existentiam, quia creatura facit illa; ac producit in suo esse, cum hic loquamur de entibus rationis à creatura mente fabricatis: atqui producere aliquid est tribuere illi existentiam cum nihil aliud sit producere de nouo aliquem effectum, quam extrahere illum ab statu possibilitatis, ad statum actualitatis, seu existentie, quod non aliter fit, nisi tribuendo existentiam possibilitati, communicandoque tali effectui media productione actualitatem existentie: ergo si creaturæ cognitione sua producant, & faciunt ens rationis, creaturæ cognitione sua tribuunt ipsis existentiam rationis proculdubio. Unde cum illis ipsis Deus etiam tribuat existentiam cognitione diuina eadem entia rationis habebunt duplicem existentiam, vnam quam accipiunt à Deo, aliam quam accipiunt à creatura.

Dices tales existentias non distingui inter se eandemque

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 69

eandemque esse tributam à Deo, & à creatura.

47 Contra, nam ea distinguuntur inter se, quæ separantur ad inuicem duratione, ita vt exiſtat vnum ea duratione, qua non exiſtit aliud, & ideo distinguuntur realiter Adamus, & Antichriſtus, quia Adamus exiſtit in primo mundi exordio, quo non exiſtit Antichriſtus, ſed exiſtit in fine vniuerſi: ſed exiſtentia quam habet à Deo ens rationis, habuit illam ab æterno ab ipſo, qui nunc æternitatis vſque modo habet, & exiſtentia, quam habet à creatura minime ab æterno, quia nulla creatura fuit tunc, quæ poſſet tribuere talem exiſtentiam enti rationis, ſed in tempore habet ab illa: ergo ſeparantur illæ durationes in ſua prima productione, licet in ſua conſervatione ſimul exiſtant in eadem entitate entis rationis, cum in tam variis ac diſtinctis durationibus, & vt ita dicam infinite diſtinctibus, vt ſunt æternitas, & tempus, tales exiſtentie primo habuerint eſſe: ergo diſtinguuntur illæ exiſtentie inter ſe.

Dices vt mihi argumentanti aliquando reſponſum fuit, nullum eſſe inconueniens, quod ens rationis, quia tam ſimulatum eſſe habet, duplici ſimul, & ſemel gaudeat exiſtentia.

48 Sed contra, quia ideo ens reale non poteſt habere duplicem exiſtentiam realem nec eadem eſſentia poſſe actuari duplici actu exiſtentiali, quia exiſtentia eſt actus adequatus reſpectu eſſentia: ſed non poſſunt reperiri duo actus adequati reſpectu eiſdem potentia, quia eſſet, & non eſſet adequatus, & ideo nec per potentiam Dei abſolutam in ſententia Thomiſtarum poſſunt duæ formæ informare vnicam materiam, nec duæ ſubſtantie vnicam naturam, quia ſunt actus adequati reſpectu materia & naturæ, & inde fide catholica certum eſt non poſſe aliud Verbum diuinum produci ab intellectu diuino, nec alius Spiritus ſanctus à voluntate diuina, quia Verbum diuinum eſt adequatus terminus productus per illum, & Spiritus ſanctus per voluntatem; item potentia viſua non poteſt extendi ad aliud obiectum propter viſibile in tota ſua vniuerſalitate ſumptum, nec intellectus poteſt extendi ultra intelligibile vt ſic, quia tam intelligibile, quam viſibile ſunt adequatum obiectum viſus, & intellectus, quia autem reſpectu vnius potentia detur omnimoda adequatio cum obiecto adequato; inde eſt quod potentia non poſſit tendere ad aliud obiectum ultra adequatum, quia eſſet & non eſſet adequatum, eſſet adequatum vt ſupponimus, non eſſet adequatum quia non compleret totam capacitatem potentia; ſiquidem relinqueret ipſam, vt poſſit ſe extendere ad aliud: ſed impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe: ergo impoſſibile eſt, quod reſpectu vnius potentia detur duplex obiectum, vel duplex actus adequatus, vt eſt exiſtentia reſpectu eſſentia: realis: ſed ſimiliter exiſtentia entis rationis eſt actus adequatus reſpectu eſſentia: entis rationis, nam vt ſupra diximus, ſicut ſe habet exiſtentia realis ad eſſentiam realem, ſic ſe habet exiſtentia rationis ad eſſentiam entis rationis: ergo ſi qua exiſtentia realis eſt actus adequatus reſpectu eſſentia: realis non poteſt actuari eſſentia illa duplici exiſtentia reali, ſimiliter non poterit eadem eſſentia entis rationis actuari duplici exiſtentia rationis, cum ſit actus adequatus illius exiſtentia: patet hæc vltima conſequentia, quia vbi eſt eadem ratio formalis, eſt idem effectus, vel quaſi

effectus formalis: ſed quia in exiſtentia reali reſpectu eſſentia: realis, datur ratio formalis actus adequati non poteſt vna, & eadem eſſentia realis duplici exiſtentia reali actuari: ergo ſimiliter quia in exiſtentia entis rationis datur eadem ratio formalis actus adequati reſpectu eſſentia: entis rationis, dabitur etiam idem effectus vel quaſi effectus formalis ſi quod eadem eſſentia entis rationis non poſſit actuari duplici exiſtentia rationis.

49 Conſirmatur, quia eſſentia rationis, imperfectior eſt eſſentia reali: ergo ſi eſſentia realis non eſt capax duplicis exiſtentia: realis, à fortiori eſſentia rationis non erit capax duplicis exiſtentia: rationis. Patet hæc conſequentia, quia ſi quod perfectius eſt, non poteſt, licet habeat maiorem perfectionem, acquirere duplicem perfectionem exiſtentia: ergo quod non habet tantam perfectionem à fortiori non poterit acquirere duplicem perfectionem exiſtentia: alias imperfectiori deberetur maior excellentia, aut plus perfectionis, quam perfectiori, quod eſt abſurdum.

50 Vrgetur, quia ſi quod fortius, & firmitus eſt, vt eſt eſſentia realis non poteſt, vt ita dicam, portare onus duarum exiſtentialium: ergo à fortiori, quod infirmius & debilius eſt non poterit portare, & perſerre onus duarum exiſtentialium, v. g. ponamus exemplum in homine ſano, & infirmo, nonne amens diceretur ille, qui toto conatu aſſereret, ac totis viribus aſſeueraret, hominem infirmum poſſe portare onus aliquando graue, quod homo ſanus, & robuſtus, maioribusque viribus pollens, non poterat perſerre? Item ſi vir robuſtus, maximisque viribus præditus, pondus magnum auri, vel argenti non poteſt euehere, aut extollere, quomodo poterit infans vnius anni illud extollere; atqui maior inſtantia datur inter debilitatem & infirmitatem entis rationis, & firmitatem, perfectionem, & potentiam entis realis, quam inter debilitatem pueri, & vires hominis robuſti: ergo ſi ens reale non poteſt portare pondus duarum exiſtentialium realium, à fortiori non poterit ens rationis portare pondus duarum exiſtentialium rationis.

51 Conſirmatur, ad quod ſuppono quod præciſum fundamentum omnium aduerſariorum eſſe, quia ex eo quod Deus cognoviſcit ens rationis facit illud, quo ſuppoſito ſic argumentor; ſi Deus faceret ens rationis nullus intellectus creatus faceret illud: ſed hoc eſt falſum: ergo id ex quo ſequitur. Probat ſequela, ſi Deus faceret ens rationis, ab æterno feciſſet omnia entia rationis: ergo non reliquiſſet ens rationis ab homine faciendum. Probat ſequela, ſi Deus ab æterno feciſſet omnes gradus caloris poſſibiles, Sol in tempore nullum gradum caloris produceret: ergo ſi Deus feciſſet ab æterno omne ens rationis, nullum faceret creatura in tempore. Primum antecedens probatur, facere ens rationis per vos, eſt cognoviſcere illud: ſed Deus ab æterno cognoviſcit omne ens rationis: ergo ab æterno fecit omne ens rationis.

52 Dices quod licet Deus ab æterno produxerit ens rationis quantum ad eſſentiam, non tamen illi dedit omnes exiſtentias, & diuerſa eſt ratio in ente reali, quia ens reale tantum habet vnicam exiſtentiam, & ſic vnicam productionem totum producit; ens autem rationis licet producat quantum ad eſſentiam, poteſt habere diuerſas exiſtentias, quas in tempore tribuit intellectus humanus.

53 Sed contra, quia etiam Deus ab aeterno tribuisset enti rationis omnes existentias: ergo nulla est solutio. Probatur antecedens: tribuere enti rationis existentiam est producere existentiam, entis rationis; sed Deus ab aeterno produxisset omnes existentias entis rationis: ergo tribuisset omnes existentias enti rationis. Maior est certa in omnium sententia, quia idem est tribuere existentiam Petro, ac producere existentiam illius. Minor probatur, vel illa existentia, quam creatus intellectus tribueret enti rationis esset tantum realis & denominatio extrinseca; vel esset ens rationis, non primum: ergo secundum. Tunc sic illam existentiam rationis Deus ab aeterno cognovisset: ergo produxisset illam ab aeterno. Antecedens constat ex *quest. Superiori*, quia Deus cognovit ab aeterno omne ens rationis. Consequentia probatur, idem est facere ens rationis, ac cognoscere illud secundum adversarios; sed Deus ab aeterno cognovisset omnes illas existentias, quæ sunt ens rationis: ergo Deus ab aeterno produxisset omnes illas existentias.

SECTIO III.

Secunda conclusio ponitur.

54 Secunda opinio in suppositione est falsa, & ex suppositione est vera: sed non est contra nos, ut demonstratum est in notabili huius questionis; explicatur, & probatur conclusio: Prima opinio supponit duo scilicet entia rationis esse quædam entia, vera, & positiva à parte rei, sed quia sunt entia debilissima entitatis, non vocari entia realia sed rationis. Secundo supponit entia rationis Logica esse relationes, quæ verè resultant, ex eo quod aliquod obiectum cognoscatur ab aliqua potentia: sed hæc duo supposita sunt falsa, & ideo dico opinionem illam in illis esse falsam; unde si consideretur opinio ex parte suppositorum, falsitatis defectum incurere necesse est; sed admissis illis suppositis, asserere quod huiusmodi entia, quæ verè realia, & positiva sunt, & vocantur rationis fiant à Deo verum est, & ideo dico, & ex suppositione est vera: sed ut sic non est contra nos, nec contra aliquem Catholicum, nemo enim potest negare, quod aliquod ens verum, & positivum, vel privatio realis fiat à Deo illud immediatè & per influxum, illa per subtractionem concursus, & mediatè cum Deus faciat, & ab eo dependeat quidquid est à parte rei, & non est Deus, quod satis probatum manet in nostro notabili, & sic hæc secunda pars, uti vera, & potius uti pro nobis, quam contra nos, relinquitur; suppositum autem illius opinionis licet sit iam destructum supra, ubi probauimus privationes, & negationes, ac denominationes extrinsecas non esse entia rationis, nihilominus sic nunc oppugnatur.

55 Primo, quia illa sunt entia ante omnem fictionem intellectus, & distinguuntur ab entibus apparentibus, quæ tantum habent esse dum actu concipiuntur res aliter ac sunt: sed quod est huiusmodi non est ens rationis sed reale: ergo. Maior ab ipsis adversariis conceditur, ipsi enim aiunt esse entia quædam vera, & positiva, debilissima tamen entitatis, additque Egidius, qui illam tuetur *num. 81*, illa non esse entia ficta, &

tribuit rationem, nec enim ad fingi ut ens satis esse videtur, ut cum ente reali aliquam habeat cognitionem, prius enim dantur hæc entia, quam obiectivè concipiuntur. Secunda pars maioris sic ostenditur, quia verum ut verum dicit negationem entis ficti, & apparentis: sed quod dicit negationem respectu alterius distinguitur ab illo, ideo enim homo distinguitur ab equo quia dicit negationem illius, & Deus verus distinguitur à Deo ficto, quia ut verus est dicit negationem Dei ficti, & sic ad significandum non esse fantasticam nec fictam humanitatem Christi & misterium incarnationis, & habere Deum, seu terminare suppositum Dei illam naturam, quam in essentiali specie hominis concipimus verè esse sicut Divus Augustinus. Hieronimus. Fulg. Angel. interpretantur omnia loca Scripturæ, ubi dicitur Deus verus; item eodem modo omnes Doctores Catholici interpretantur ac intelligunt illud Symboli Nizeni, Deum verum de Deo vero. Deinde verum ut verum est illud quod habet esse ante omnem cognitionem terminatam ad ipsam, quare Divus Augustinus. 2. *Soliloquorum*, verum esse ait id, quod est, non autem id, quod videtur, aut quod tale est quale videtur, quia etiam si res non videretur, nihilominus vera est, sed privationes, & negationes sunt verè carentia à parte rei, & denominationes extrinsecæ sunt vera extrinsecæ entia: ergo distinguuntur ab apparentibus, & fictis, & dicunt negationem illorum, quæ tantum habent esse dum actu concipiuntur.

Minor in qua est tota difficultas sic probatur: illud quod est verum ens à parte rei ante omnem fictionem intellectus distinguitur, ut vidimus ab ente ficto cum fundamento & sine illo, ut à chimera, & relatione rationis, & à puro nihilo: argui illud quod sic distinguitur est reale: ergo illud ens, quod sic se habet, non est rationis; quod distinguatur ab ente ficto iam probatum est; quod distinguatur à puro nihil licet sit evidens, sic ostenditur, quia purum nihil est pura negatio totius entitatis, & nullam habet connexionem cum ente reali; sed entia, de quibus loquimur, aut sunt entia positiva, veramque entitatem habent sine fictione, aut connexionem necessariam dicunt cum ente reali, ut supra probatum manet: ergo. Minor hæc, & etiam præcipua sic probatur, nimirum, quod illud, quod distinguitur à puro nihil, & ab ente apparente, & ficto, cum fundamento, aut sine illo, sic probatur, quia omnia entia, vel omnia genera entium positivorum sunt tantum duo, aut realia, aut ficta cum fundamento aut sine illo: sed quæ sunt vera entia non sunt entia ficta: ergo sunt realia, quia non est dari medium, præcipue quia non sunt purum nihil, nam à partium enumeratione evidenter constat quod illud quod non est ens fictum, nec purum nihil, sit reale; siquidem non datur nisi reale fictum, & purum nihil, v. g. homo non est purum nihil, nec ens fictum: ergo reale ens.

Dices illa entia vera esse rationis,

Contra, quia ea quæ distinguuntur, in ea ratione qua distinguuntur habent, distinctam denominationem: sed entia ficta, & vera sunt maxime distincta: ergo habent distinctam denominationem: atqui ficta vocantur entia rationis: ergo

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 71

ergo vera non sunt entia rationis, vel è contra si vera vocantur entia rationis, ficta erunt realia, & non rationis; vnde ficta erunt ficta, & non ficta, & vera erunt vera, & non vera vt patet ex terminis, præcipue quia illa de quibus agimus maiorem convenientiam habent cum entibus realibus admissis ab adversariis, quam cum entibus fictis: ergo potius entia realia, quam rationis denominanda sunt: antecedens patet, quia sicut entia realia habent verum modum existendi sine fictione, sic hæc, & sicut illa non dependent à cognitione fingente, & cognoscente rem aliter ac est, sic hæc: ergo.

Declaratur, quia ideo subsistentia, & inharrentia & punctum non sunt entia rationis, sed potius realia, quia sunt à parte rei verè, & non ficto, imò nullam ob causam aliam, seu rationem vocantur realia, nisi propter dicta, quia talia sunt medium necessarium inducendi realitatem quod adèd verum est vt non inueniatur medium ad probandum Deum esse reale ens, nisi quia Deus est verus, & ante omnem fictionem intellectus, nam si aliud datur, dicant adversarij quod sit?

57 Dices dependere à cognitione, vel ab esse obiectivo v. g. denominatio cogniti.

Contra, quia habitus dependet essentialiter à cognitione, & verbum mentis etiam, & nihilominus non sunt entia rationis, & ratio à priori est quia dependentia illa est realis licet à ratione: ergo & extrema dependentia sunt realia & non rationis, cum dependentia sit modus dependentium, & modus sequatur rem, cuius est modus, & ideo modus non potest esse realis, si dependens sit ens rationis; item quia priuatio & negatio minime dependent à ratione, & à cognitione.

Et si dicas Deo non esse debilitia realia, quia sunt debilissima entitatis.

58 Contra, quia esse debilissima entitatis est differentia contrahens aliquid quod à parte rei est, & non quod fingitur à ratione: ergo illa debilissima ratio non extrahit à latitudine entis realis, quod sic est debilissima entitatis, quod sic illustrato; nam modi sunt entia debiliora, & species intentionales, & nihilominus illa debilitas non extrahit modos ab ente reali, solum enim sufficit illa debilitas ad hoc vt debilissima entia realia vocentur, quia illa debilitas est imperfectio, & imperfectio si sit supra ens non fictum, sed verum non extrahit à realitate, aliàs nullum ens creatum esset reale, quia omne est debile, & imperfectum, ideoque hominem comparauit Iob flori, sicut flos egreditur, & conteritur, & sicut umbra; item infirmitas debilitas est, & nihilominus infirmitas non facit hominem esse ens rationis, sed reale debile, vel debile intra latitudinem entis realis, quæ latitudo ita ampla est, vt in se comprehendat entia perfectissima vt Deum, & debilissima vt dicta: ergo.

59 Dices minus debiles esse modos, & species intentionales, quam denominationes extrinsecas, & probationes.

Contra, quia modi debiliores sunt accidentibus, & nihilominus non ideo modi dicuntur entia rationis propter hanc maiorem debilitatem: ergo licet entia extrinseca, & probationes sint debiliora modis, non ideo erunt entia rationis; cum habeant formalitatem realitatis nimirum esse à parte rei sine fictione intellectus, ratione cuius

omnia necessario entia realia sunt illa, in quibus datur talis ratio formalis, & ratio est quia magis & minus non variant speciem, potentiam, & gradum intra eandem rationem, ergo nec magis debile extrahit à ratione entis realis.

Secundo verum vt verum quatenus distinguitur à ficto, aut est passio entis realis, aut est synonymum illius, non potest dari in eo quod non est ens reale: ergo si illa sunt vera entia habent entitatem realem. Maior omnibus clara est, quia veritas conuenit illi enti cuius synonymus est res, sed res non conuenit nisi enti reali: ergo veritas conuenit enti reali. Minor clara est, quia non solum passionem, sed quod magis est nec attributa vnius possunt esse passionem, & attributa alterius, quasi oppositi: sed verum, & ratum sunt synonyma, & attributa entis realis: ergo non possunt conuenire enti rationis, quod adeo opponitur enti reali, vt verum sit verum aliud minime ens rationis sit fictum ens reale, non sit villo modo tale.

Confirmatur, illud quod est productum per veram actionem, vel per veram productionem realem, non est ens rationis, sed reale, sed illa entia debilissima sunt producta per veram productionem realem: ergo sunt vera entia realia. Maior est clara, quia operatio realis non potest separari ab ente reali, ita vt conueniat alteri, quod non est ens reale: sed si ens rationis produceretur vera, & reali productione separaretur talis operatio ab ente reali, & daretur in non ente reali, nam operatio realis non existeret in termino reali: sed in ente rationis producto: ergo separaretur ab illo, sicut si albedo sit, & non in subiecto erit separata ab illo, vel si reperitur in homine, quæ deberet esse in leone esset separata à leone. Maior sic probatur, modus vnius non potest esse sine re cuius est modus, essendo in alio, alias non esset modus, vt lastime demonstratur in metaphysica: sed operatio realis est dependentia entis realis, & dependentia est modus: ergo operatio non potest esse sine ente reali, producendo ens rationis, hoc etiam est separati de quo loquimur: ergo illud quod producitur per veram & realem actionem non est ens rationis: sed reale, nam operatio est in termino producto, vnde si terminus productus esset rationis operatio, quæ vt modus est haberet esse in ente reali, non esset in illo, sed in ente rationis, quod non est reale, & sic esset separata à re cuius est modus: nec obstat dicere actionem non esse in termino sed in agente. Contra, quia saltem actio realis dicit ordinem transcendentalem ad terminum cum specificetur ab illo: sed ordo transcendentalis est in ratione producendi, & non potest mutari cum sit essentialis: ergo solum potest esse respectu entis realis, quia terminus actionis realis ex vi rationis transcendentis est ens reale: ergo non potest producere ens rationis.

Minor prima, & præcipua sic patet, quia illud, quod habet verum esse existens à parte rei, & non est Deus, producitur, & dependet per veram productionem realem à Deo, sed illa entia debilissima habent verum esse existens à parte rei, & non sunt Deus: ergo sunt producta per veram actionem, & productionem realem ad extra, & transeuntem, de hac enim actione loquimur quando dicimus ens rationis non posse produci per actionem realem, & veram. Illa maior sic probatur, omne quod est à parte rei participat

patum à Deo est productum per veram, & realem operationem, siue sit illa emanatio, siue rigorosa actio: sed illud quod habet veram existentiam realem, & non est Deus, est participatum à Deo: ergo est productum per veram actionem, quia participatio per quam habent esse est dependentia vera & realis: sed dependentia vera, & realis in genere causae efficientis est vera, & realis productio: ergo. Minor illa conceditur ab aduersariis, nam Agidius sic ait his verbis, cuius entis, licet sit vera existentia, est tamen satis debilis.

63 Specialiter de esse cognito probatur, scilicet de denominatione extrinseca à forma reali, quia illud quod identificatur cum reali non est ens rationis: sed denominatio extrinseca in abstracto, siue actiua, siue passiva identificatur cum cognitione reali extrinsece respicienti obiectum, ideoque constituitur cognitionem, quae realis est: ergo est realis denominatio. Maior est evidens. Minor sic probatur, quia illa denominatio est formalitas alicuius entis, sed non entis intrinsece existentis in denominato: ergo extrinsece respectu illius, sed intellectus est extrinsece, & non intrinsece in obiecto: ergo illa denominatio est formalitas intellectus, à nullo enim potest constitui intellectus, & cognitum nisi à cognitione, & ab intellectu: sicut album ab albedine, & amatum ab amore, nullum enim aliud formale praedicatum potest constituere obiectum cognitum, nisi cognitio: nam sicut non potest dari Petrus cognoscens, quin cognoscat obiectum, sic non potest dari obiectum cognitum, nisi à cognoscente illud, ita ut per eandem formalitatem, ut si praedemonstrauimus, constituatur cognoscens, & obiectum cognitum: quia quando aliqua ratio formalis est adaequatae si efficiens ad constituendum actiuium respectu alicuius passivi, etiam passivum ut tale constituit & non per aliam constituitur, ut vnio vnit se, & constituit vnitum, ut eadem albedo, quasi actus est constituit album, & ab eadem numero constituitur album, & anima rationalis constituit hominem animatum, quasi actus est, vel materiam primam, & ab eadem numero constituitur natura, & homo & non ab alia: ergo si intellectus constituit quasi actiue intelligens eadem passiuè constituit intellectum sine alio constituyente: sed formalitas intellectus nullo modo est rationis, sed realis: ergo denominatio extrinseca intellectus quae identificatur cum formalitate intellectus, erit realis, & non rationis, quia omne quod est debet esse cum suo formali constitutiuo intrinsece in aliquo, nam esse extrinsece respectu omnium est impossibile: vnde Deus, si iniuratur, est per iniuriam peccati commissi, & intrinsece existentis in peccatore, & si creatura amatur est amata à Deo, per amorem in Deo, & extrinsece in creatura: ergo similiter obiectum erit cognitum per cognitionem quae extrinsece est in illo, & intrinsece in cognoscente.

64 Secunda suppositio falsa probatur, esse Dei cognoscitur, & est obiectum cognitum, & actu cognoscitur à creatura, cum ante cognosceretur per totam aeternitatem, & ab aeterno: sed ex eo quod Deus cognoscatur, sequitur in obiecto relatio cogniti. Minor sic probatur, quia omnis relatio distinguitur à re cuius est relatio, & relatio quae sequitur ex vi cognitionis creatae est creata: sed in Deo ex tempore non potest esse in-

trinsece aliqua relatio creata ex vi actionis creatae: ergo ex eo quod Deus cognoscatur &c. Hae minor si probatur, quia primo mutaretur Deus cum de nouo reciperet aliquid intrinsecum, quod non habebat distinctum à se. Deinde aliquid esset in Deo intrinsece, quod non esset Deus, nam esset relatio creata, quae non est Deus. Sed, fide docente, omne quod in Deo est, Deus est: ergo non datur &c.

Nec obstat dicere ideo non resultare in Deo, quia incapax est.

Contra, quia Deus est actu perfecte cognitus sine relatione, imo non est necessaria talis relatio: ergo & creatura est actu cognita sine relatione, nam eadem formalitate cognoscitur Deus à se & creatura à Deo, & Deus eadem cognitione, vel eodem modo extrinsece constituitur à cognitione creata, quam creatura: ergo. Item quia obiectum cognitum non habet virtutem producendi in se illam relationem, nam antequam cognoscatur non habet talem virtutem, ut ipsi aduersarij fatentur, & postquam cognoscitur solum habet denominationem extrinsecam cogniti, quae non est virtus producendi, ut de se patet. Item quia vel illa relatio, quae resultaret in Deo ex vi suae cognitionis esset ad se, vel ad creaturas, si ad se est falsum, quia in Deo non datur relatio alia praeter personales. Deinde, quia eiusdem ad se ipsum non datur relatio, nec ad creaturas, quia ut in metaphysica dictum est, Deus non ordinatur ad creaturas. Nec obstat dicere quod illae relationes sint rationis. Contra quia solum nomen est rationis, & entitates relationum sunt reales cum habeant sine fictione realitatem à parte rei, alias posset aliquis concedere peccatum in Deo sine fictione, & accidens albedinis sine fictione, & ut saluaret illud inconueniens vocaret illud peccatum rationis, & albedinem rationis.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersariorum dissolvuntur.

Ad primum primae sententiae respondetur 66 negando maiorem. Ad probationem respondetur, Aristoteli ibi non dixisse esse entia rationis priuationes & negationes: sed esse quasi entia realia, quae quia imperfectissima sunt, non concipiuntur nisi ut entia positiua, in quo constituit formalitas entis rationis, ut supra explicatum manet, vnde ipsae priuationes si ut caecitiae sumantur, non sunt entia rationis: sed reales, quia ante omnem fictionem intellectus reperiuntur à parte rei, solum enim est ens rationis positivum illud, quod in eis concipitur, ac si esset, cum tamen non sit.

Item negatur quod cognitio directa alicuius rei ut in se est sit effectio entis rationis, ut iam supra satis probatum manet; reliqua autem illius argumenti non sunt contra nos.

Ad secundum argumentum respondetur negando quod entia rationis sint vera & positiua entia, nam Diuus Thomas ait, entia rationis non esse realitates: sed intentiones, id est non habere esse veram, & propriam entitatem, sed tantum confectam ab intentione intellectus: vnde si suppositum illius opinionis esset verum, illa entia esse vera entia, non esset contra nostram conclusionem.

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 73

nem, quia nos non negamus entia vera fieri à Deo, sed entia ficta, & apparentia.

69 Ad tertium respondetur negando maiorem; ad illud, quod ex Aristotele adducitur, negatur quod dixerit absolute Aristoteles, ens reale participari ab ente rationis, aut diuidi in ens rationis, & reale: sed dixit ens diuidi in ens reale, & rationis, hoc est secundum distributionem accommodatam, ita ut ab entibus realibus participetur ens reale ab ente rationis autem solum ens simile illi, quod ab ente reali participatur, non quod aliqua una, & eadem formalitas diuidatur in ens rationis, & reale: sed quod eodem nomine significetur ens verum, quod diuiditur in realia entia, & in entia rationis, cum hoc tamen discrimine, ut sub illo nomine æquiuocatio illorum entium, aut analogia metaphorica reperiatur, ut in ritu practica hominis, & quia ens quod diuiditur in entia rationis similitudinem habeat cum ente diuino à realibus, inde est quod dicatur ens diuidi in reale, & rationis.

70 Ad quartum concedo maiorem, nego minorem, ut supra satis demonstratum manet.

71 Ad argumentum secundæ sententiæ, & ad locum Diui Thomæ, respondetur verbis ipsius Angelici Doctoris explicantis suam mentem in corpore illius articuli, ubi sic ait. Vnde plures ideæ sunt in mente diuina, ut intellectus ab ipso, quod hoc modo potest videri, ipse enim essentiam suam perfecte cognoscit; unde cognoscit eam secundum omnem modum, quo cognoscibilis est, potest autem cognosci, non solum secundum quod in se est, sed secundum quod est participabilis, secundum aliquem modum similitudinis à creaturis, vnaquæque autem creatura habet propriam speciem, secundum quod aliquo modo participat diuinæ essentiae similitudinem. Sic igitur in quantum Deus cognoscit suam essentiam ut sic imitabilem à tali creatura, cognoscit eam ut propriam rationem, & ideam huius creaturæ, & similiter de aliis; & sic patet quod Deus intelligit plures rationes proprias plurium rerum, quæ sunt plures ideæ. Sic Diuus Thomas, quæ verba explicans Caietanus in commentar. super hanc quaestionem, sic ait, vnde in corpore articuli auctor dixit, quod quia Deus perfectissimè intelligit essentiam suam, ideo intelligit eam ut tot modis imitabilem, hoc enim est constitui plures respectus ideales, intelligique plures ideæ, ut aliorum rationum sunt, & intelligere creaturas distincte in essentia diuina sibi obiecta, & hæc si bene contemplatus fueris obiectionem aliorum deridebis, sic Cardinalis Caietanus; itaque nihil aliud est in sententia D. Thomæ, ut explicat Caietanus causare respectus quibus multiplicatur ideæ, nisi constituere tales respectus, & nihil aliud est constitui tales respectus à Deo, ut hic auctor asserit, nisi intelligi plures ideæ, id est vnā essentiam, ut imitabilem à pluribus creaturis, & intelligere creaturas distincte in essentia diuina sibi obiecta, quæ participant illam essentiam multipliciter, & secundum diuersos modos essendi, & quia Deus eminentissimo quodam modo intelligit illam essentiam sine diuisione, & sine relatione non facit ens rationis, quia autem ita intelligit vnā essentiam, ut in tali cognitione æquiualeat pluribus, ideo dicitur causare respectus distinctionum, id est dare fundamentum ut causentur tales respectus; vnde fundamentaliter quasi causat, id

I. P. Tom. II.

est ansam tribuit ut noster intellectus causet, & quia quando nos concipimus diuinam essentiam causamus respectus, ideo nostro modo concipiendi causat, quia non concipimus ut in se est illam eminentissimam cognitionem, sicut etiam nostro modo intelligendi distinguitur essentia ab attributis, sed non vere, sed nō ita similiter, & hic est germanus sensus Diui Thomæ, prout ab acutissimo Caietano enucleatur, quem si bene contemplatus fueris, ut Cardinalis ait, obiectiones aliorum deridebis, qui sensus consonat explanationi Patris Rubij in Logica, ubi sic ait, explicans Diuum Thomam ad primum testimonium Diui Thomæ respondetur, sensum eius ex alio loco colligi, nempe ex quaest. 17. de potentia, art. 6. ubi docet distinctionem rationis, quæ reperitur inter diuina attributa ut inter iustitiam, & misericordiam, aut inter ideæ diuerso modo reperiri in intellectu diuino & nostro, quia in illo reperitur tanquam in radice, & quasi virtualiter, in nostro vero formaliter, quod hoc modo explicandum est. Idea non est aliud, quam essentia diuina, prout participari potest à creaturis, & cum plures creaturæ sint distinctæ secundum essentiam, distinguimus in ea plures ideæ, ita ut ea ratione qua potest participari ab homine sit idea hominis, & non leonis, & ut participari potest à leone, sit idea leonis, & non hominis, & sic de cæteris, quamvis autem diuinus intellectus intelligat essentiam diuinam, ut imitabilem ab omnibus creaturis vnico, ac simplicissimo conceptu, & ideo non distinguat in ea plures ideæ per illum tamen vnicum conceptum intelligit, quod à nostro intellectu imperfecto modo eam concipiente hoc est per plures, ac distinctos conceptus distinguatur in plures ideæ hominis, leonis, & aliarum rerum; nam vnico conceptu intelligimus essentiam diuinam, ut participari potest ab homine, & per alium conceptum distinctum, ut participari potest à leone, & hoc est distinguere in essentia diuina plures ideæ distinctione rationis, & ideo efficere entia rationis intelligendo diuinas ideæ.

Ex quibus intelligitur differentia inter diuinum intellectum, & nostrum, quod ille non distinguit ideæ in essentia diuina distinctione actuali, aut formali, sed fundamentaliter, aut virtualiter, in quantum cognoscit distinguere posse à nostro. Noster vero intellectus actualem distinctionem rationis inter ideæ facit, & quia omnis nostra intellectio causatur, & regulatur per Diuinam, docuit Diuus Thomas intellectum diuinum causare distinctionem ideatum, non efficiendo eam actualiter, sed solum virtualiter, in quantum intelligit essentiam diuinam, ut intelligi potest à nostro intellectu per plures conceptus, & ideo distinguere possunt à nobis plures ideæ, quam distinctionem à nobis factam, causat quasi intellectus diuinus, per suam intellectiōem, ut supra diximus, quia ansam præbet, & fundamentum illius distinctionis. Hæc sunt sufficientes explanationes, quæ si non tibi placuerint, fatere Diuum Thomam contrariam sententiam hic asseruisse, licet alibi nostræ fauerit clauissime; vnde à Diuo Thoma, ad Diuum Thomam confugimus in alijs locis.

Ad illud ex responsione ad quartum, dicimus non esse in creaturis fundamentum ad illas distinctiones, sed in Deo, quia virtualis distinctio in Deo datur; vnde bene ibi ait Diuus Thomas respectus multi &c. non esse in rebus creatis: sed

x in

in Deo fundamentaliter nimirum, & sic confirmant hunc sensum verba illa; non tamen sunt reales respectus sicut illi, quibus distinguuntur personae: sed respectus intellecti à Deo primos, quia illi respectus sunt constituentes personas, aut principium productivum, isti autem non, illi sunt respectus formales reales, isti sunt virtualiter, & fundamentaliter, non autem formaliter, in Deo; unde ex verbis Doctoris confirmatur, ac roboratur nostra explicatio.

74 Ad secundum ex ratione desumptum sic respondeo primo concedendo maiorem, & distinguendo minorem; est ordinatio, id est relatio, nego, decretum decernens humanitatem Christi vniendam esse Verbo diuino concedo: ex quo decreto denominatur praedestinatus hic homo, non quod decretum illud ordinauerit hunc hominem ad essendum filius naturalis: sed quod ex eo decreto terminato ad humanitatem tanquam ad partem destinatus denominetur totus homo destinatus, verbi gratia: ex eo quod intellectus sit in sola anima, dicimus hominem esse intellectivum, non quod intellectus sit in toto homine: sed essendo in parte denominat totum, & peccatum essendo in voluntate denominat totum superpositum, & albedo quae est in corpore denominat album totum hominem, & visio subiectata in materia prima non denominat materiam primam videntem sed hominem, ita ut vnam denominationem recipiat subiectum in quo est visio, scilicet materia habens visionem, & aliam recipit totus homo, & ideo dicitur videns, eodem modo humanitas est ordinata, id est, decreta ut vniatur ad Verbum, & totus homo est praedestinatus, nam denominatio debet applicari secundum proportionem subiectorum, ideoque dixi supra esse ordinatio, id est, relatio nego, nam hoc vocabulum ordinatio dupliciter sumitur, vel pro relatione vel pro decreto; hic autem non sumitur pro relatione: sed pro decreto, nam praedestinatio est actus, vel intellectus, vel voluntatis, & ambo sunt immanentes vitales, perfectionesque intrinsecae Dei, quae minime in relatione possunt consistere, quia vel relatio est rationis, vel realis; si realis nullo modo datur talis relatio in voluntate, vel intellectu, praecipue quia ideo non dantur, nisi quatuor relationes producentis, & producti ad intra; si rationis non potest esse praedestinatio, quia relatio rationis est ens fictum, & non est perfectio diuina, actus autem voluntatis, & intellectus est vita Dei, & sic est perfectio; unde praedestinatio minime est relatio, nec proprie est ordinatio actiua, id est, faciens ordinatum, & sic falsum est dicere dum Beatus Petrus est praedestinatus ad beatitudinem, proprie esse ordinatum id est, relatum ad beatitudinem, quia Diuum Petrum non reddit relatum, producat relationem in illo media praedestinatione sua, Deus enim lato modo dicitur ordinatus, id est, destinatus, decretus, & amatus ad beatitudinem, & ratio manifesta est, quia praedestinatio est actus immanens: sed actus immanens non producit ad extra in creatura: ergo non producat ordinationem solum realiter denominans extrinsece destinatum electum, si sit actus intellectus, vel amatus ad beatitudinem si sit voluntatis; sic similiter ex eo quod Deus praedestinavit hunc hominem nihil aliud fecit, nisi eligere ab aeterno, vel destinare, seu definire, vel amare hanc humanitatem Christi, ut in tempore

vniatur hypostaticè, ex quo decreto, electione, destinatione &c. solum resultabit denominatio extrinseca in humanitate amata, scilicet ad talem unionem, & in Christo praedestinari ad hoc ut vniatur hypostatica, & substantia Verbi constitutur in esse filij Dei naturalis, ita ut respectu humanitatis sit terminus ad quem vniatur hypostatica, & Verbum, & sic talis terminus significatur illa particula, scilicet propositio, ad, dum dicimus humanitas destinata est ab aeterno & praedestinata ad huiusmodi unionem hypostaticam, Christus autem est praedestinatus, id est decretum est ut ex hac humanitate, & vniatur hypostatica, & Verbo hic homo constituatur filius Dei naturalis, unde proprie non dicimus, hic homo est praedestinatus ad esse filij Dei naturalis, quia illa particula, ad, denotat distinctionem, quae hic non datur; unde Paulus nunquam illa vtiur, dum de praedestinatione Christi loquitur, ut ex his verbis Apostoli ad Romanos 1. Paulus servus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis de filio tuo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui praedestinatus est filius Dei in virtute secundum Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.

Ecce verba Pauli, ubi non dicitur Iesus Christus praedestinatus ad esse filij Dei, sed praedestinatus filius Dei naturalis, id est definitum est ab aeterno, ut humanitas Christi vniatur ad Verbum, & ex hac vniione resultet Christus, qui homo Deus sit filius naturalis Dei, ita ut non sit illa filiatio terminus in decreto illo, seu intentione huius hominis, ut praesuppositi, & ut distincti, sicut est respectu humanitatis, sed potius illa filiatio sit constitutum illius hominis in esse filij Dei naturalis, quo solum manet argumentum, primo negando esse proprie ordinationem, nec positivè ita ut sit relatio, nec actio ita ut sit productio ex quasi causa relationis. Secundò licet esset ordinatio, non esset ordinatio huius hominis: sed humanitatis ad vniorem, & Verbum, cum autem humanitas distinguatur realiter ab illis, inde est quod ordinatio non esset rationis ex vi illius medij, & licet idem esset in praedestinatione, esse praedestinationem, & esse ordinationem, nihilominus vna denominatio potest applicari vni, quae non potest alteri, & è contra, v. g. si diuinitas sit idem quod Deus, nihilominus denominatio, quae attribuitur Deo non potest attribui diuinitati dicendo Deus creat: ergo diuinitas creat; item in creatis omnes partes simul sumptae, & vniatur sunt Petrus: sed Petrus generatur, item definitio hominis est homo, homo generatur: ergo definitio generatur, sunt falsae; sic similiter ordinatio, & praedestinatio sunt idem, hic homo praedestinatur filius Dei naturalis: ergo hic homo ordinatur ad esse filij Dei naturalis, male arguitur, ut diximus, & ratio à priori est, quia variae denominationes non tribuuntur à parte rei, sed prout idem secundum varias formalitates concipitur, & ideo vna denominatio tribuitur alicui, & alia non potest tribui, licet à parte rei idem sonant, & significant.

Respondeo secundo explicando locum Divi Pauli, ut explicat Divus Agidius lib. 1. de fide ad Reg. Augustinus in expositione ineborate epistolae ad Roman. quem sequitur Titelmatus in eandem

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 75

eandem Epistolam coll. 1. Et Caietanum ibidem, quam Pater Suarez tom. 1. 3. part. disputat. 50. asserit esse sanè probabilem, itaque dum Paulus dicit Christum, vel filium Dei dici prædestinatum, non tamen absolute, & simpliciter est intelligendum hoc, ita ut sit filius Dei, sed ut esset in virtute secundum Spiritum sanctificationis, id est, ut ad nos descenderet cum potestate, & efficacia ad sanctificandos homines ex resurrectione mortuorum, id est, moriendo, & resurgendo pro hominibus, quia mortuus est propter delicta nostra & resurrexit propter iustificationem nostram, vel secundum Spiritum sanctificationis, quem ex mortuis resurgendo ad nos misit, non enim fuit Spiritus datus, donec Iesu fuit glorificatus; vel denique quia prædestinatus est, ut nos sanctificaret sanctificatione perfecta & consummata, qualem habeant Sancti, quando in Christo ex mortuis resurgent, nam illud relativum qui prædestinatus est, aperte videtur referre ipsum filium Dei, de quo sermo præcesserat, quia sicut dicitur, qui factus est, ita dicitur, qui prædestinatus est: sed in priori parte refertur filius Dei: ergo in posteriori. Unde sicut in priori additur illa particula secundum carnem ad limitandum & explicandum terminum illius effectiois, ita in posteriori additur illa particula, secundum Spiritum sanctificationis, ad indicandum, & limitandum terminum illius prædestinationis, filius enim Dei cum sit æternus, & per se beatus non potest simpliciter dici prædestinatus, ut supra etiam diximus, sed prædestinatus est ut assumeret humanitatem in qua virtutem, ac potestatem haberet sanctificandi homines: denique hoc maxime quadrat cum textu græco, qui non habet relativum, qui; sed per adiectiva dicitur factio hoc modo secundum carnem prædestinato filio Dei in virtute secundum Spiritum sanctificationis, solum enim ut optime adnotat Suarez contra hanc expositionem potest obici, quia propria & perfecta ratio prædestinationis refertur ad illud bonum, quod excellentius est in prædestinato, & ideo in puris creaturis prædestinatio dicitur in ordine ad beatitudinem, quia est hoc perfectissimum bonum eorum: verò respectu Christi Domini esse sanctificatorem hominum non est excellentius bonum eius, maius enim est esse filium Dei: ergo.

75 Sed hæc obiectio non est magni momenti ait eximius Doctor, tum quia non est necesse Paulum loqui de perfectissimo termino prædestinationis, tum quia si ipse filius Dei est obiectum talis prædestinationis, ut dicta expositio supponit, non potest tam proprie dici prædestinatus, ut sit filius Dei, quam ut sit homo habens virtutem ad sanctificandum homines.

76 Tertio dico huius prædestinationis obiectum non esse Verbum divinum, sed potius hominem hunc directè, & formaliter dicentem humanitatem, & indirectè suppositum divinum, sicut quando dicimus hic homo Christus est servus Dei, & terminus est sanctificatio hominum per mortem &c, secundum quam potest salvari, & quod prædestinatio sit proprie ordinatio, ita ut in homine producat relatio, quæ relatio non est rationis, sed realis qui est, & versatur inter Christum & sanctificationem hominum, quæ sunt extrema realiter distincta, in qua solutione supponitur omnipotentiam produci ad extra esse voluntatem, vel intellectum, quæ probabilis opinio est,

I. P. Tom. II.

vel prædestinationem esse conditionem sine qua non resultat talis relatio, ut ex eo quod producat Angelus in celo resultat relatio similitudinis, vel dissimilitudinis in malis. Secunda autem suppositio supponit prædestinationem non esse proprie ordinationem, quia Verbum divinum non est capax relationis ad creaturas, ut est sanctificatio: intellige quam volueris ex illis tribus, quibus evidenter solutum corruit argumentum.

SUBSECTIO VLTIMA.

Alia solutiones, & responsiones refutantur.

77 Iste autem Suarez, qui probabilem responsionem prædictam docuerat, probabiliter asserit responsum hoc, quod his verbis explicat tom. 1. 3. part. quæst. 24. art. 4. dist. 50. sect. 2. §. quo circa, verus, ac propius sensus huius locutionis est Christus, ut est, hic homo prædestinatus est, ut sit filius Dei naturalis, cuius prædestinationis obiectum est hic homo ut sic, in cuius proprio conceptu non includitur suppositum filij Dei; sed solum id, quod subsistit in hac humanitate ut sic, terminus autem huius prædestinationis est, esse filij Dei naturalis, quia suppositum filij Dei non includitur in obiecto prædicto, seu conceptu huius hominis præconcepit: igitur hic homo ut sic prius ratione, quam concipiatur esse filius Dei, & per divinam prædestinationem ordinatur, & hic ordo rationis sufficit ad hanc prædestinationem; unde satis est, ut in ratione sua formali & conceptu veluti obiectivo sit prius quia prædestinato est actus mentis includens decretum divinæ voluntatis. Et §. ex quo colligitur, ait, contra Caietanum, at prædestinatio est actus mentis, quæ præcendere poterit ea, quæ in re coniuncta per identitatem sunt; & præcise concipere hunc hominem, ut subsistentem in hac humanitate, abstrahendo ab hoc vel illo subsistente, & ordinare ut sit tale subsistens, scilicet filius Dei, & ideo illa propositio est in rigore vera, quia ex vi Verbi prædestinandi non si ponitur aliquod suppositum subsistens in hac humanitate præter suppositum filij Dei, sic Suarez.

Hæc expositio & verba Patris Suarez, tanti Doctoris venia, multa continent, quæ confirmant argumentum aduersariorum, probans Deum facere ens rationis, nam primo asserit prædestinationem esse actum præcendentem rationem communem absque particularibus subsistentibus, & sic concipiendo hunc hominem sine hoc numero supposito ordinare illum, ut sit tale suppositum.

79 Contra quæ sic argumentor, quia prædestinatio est actus intellectus divini includendo decretum: sed prædestinatio præcendit ea, quæ à parte rei sunt idem: ergo vel facit ens rationis talis actus, quia præcendendo vnum ab alio, ex his, quæ sunt idem realiter diuidimus idem à se ipso, & distinguimus illa inter se, faciendoque distinctionem inter illa, verbi gratia quando intellectus noster cognoscit iustitiam sine misericordia in Deo diuidit, & distinguit, seu separat intentionaliter representando vnum sine alio, & faciendo distinctionem rationis: ergo si Deus præcendit ea quæ à parte rei non sunt distincta, cognoscit vnum sine alio: ergo diuidit vnum

ab alio, & separat: ergo facit distinctionem inter illa, sed talis distinctio non est realis: ergo rationis; inter ea autem quæ sunt idem à parte rei, non potest Deus facere distinctionem realem: ergo si facit distinctionem, facit distinctionem rationis; sed hæc est ratio: ergo facit illud.

Nec obstat dicere, quod ex eo modo præcindendi formaliter non oriatur distinctio rationis.

Contra, quia licet præcisio formaliter non sit fabricatio entis rationis, quod adhuc sub iudice lis est, & asseritur probabiliter à multis, nihilominus qui potest per intellectum præcindere ea, quæ à parte rei sunt idem, cum illam rem concipiat per inadæquatos conceptus; ideo enim præcindit quia non adæquate concipit rem secundum omnem formalitatem, ut asserit ipse Suarez pluribus suæ Doctrinæ locis, ut in *Metaphysica tom. 1. quest. Vtrum præcindatur ens à perfectitate, & in alietate, & disp. de Deo. 2. tom. 1. part. tract. de a tribus & tract. de Trinitate*; sed vno conceptu secundum unam rationem, & alio secundum aliam; sed qui sic concipit cum concipiat ita imperfecte potest facere ens rationis distincte; ideo enim homo facit distinctionem, quia præcindendo, quæ à parte rei sunt idem per inadæquatos conceptus cognoscit &c. vnum sine alio; sed Deus præcindit, & abstrahit: ergo facere potest distinctionem rationis quæ necessario sequitur ad præcisionem, præcipue cum à Patre Suarez 2. tom. dicatur nihil aliud esse præcisionem facere, & præcindere, nisi partiri, & diuidere intentionaliter, seu partitionem facere.

81 Sed partiri est separare, & distinguere, & distinguere est distinctionem facere; sicut ego, qui realiter diuido aquam seipo, & distinguo, & separationem facio, & partitionem ubi non erat, & ego, qui diuido & partior attributa diuina, diuisionem, & distinctionem facio inter illa ut patet ex terminis: ergo si Deus præcindit partitur, diuidit, distinguit, distinctiones facit, diuisiones, & partitiones inter ea, quæ idem sunt: ergo facit distinctionem rationis quia inter idem non potest realiter distinguere Deus. Deinde sic distincta ait Suarez ordinare, sed non potest ordinare & referre realiter, quia sunt idem realiter: ergo ordinat per rationem & ordinationem rationis, fabricatur ergo relationem rationis. Denique licet non faciat ens rationis, non potest dubitari quod imperfecte cognoscat qui præcindit, nam præcindere est per inadæquatos conceptus concipere, ut ait Suarez, cognoscendo conceptu confuso, & ideo, quia imperfecte nos concipimus, & per inadæquatos conceptus præcindimus in Deo iustitiam à misericordia, ut ipse Suarez ait, 1. part. tractatu de attributis, & Beatus, quia limitata cognitione cognoscit Deum, præcindit vnum gradum cognoscibilitatis ab alio, quia non penetrat, & comprehendit Deum, quia licet in opinione positum sit, an tunc faciat ens rationis, nihilominus non est dubium quin propter illam limitationem & modum cognoscendi imperfecte cognoscat; sed Deus præcindit suam prædestinationem in Christo Domino, quæ sunt idem realiter id est hominem hunc ab hoc subsistente in hac humanitate: ergo imperfecte cognoscit Deus, quod est falsum: ergo falsa illa explicatio, ex qua hoc inconueniens sequitur.

82 Secundo dicit Suarez quod de ratione huius hominis non sit hoc suppositum, sed solum subsistens in hac humanitate ut sic, quia suppositum

filij Dei non includitur in obiecto prædicto, seu conceptu huius hominis præconcepitur; igitur hic homo ut sit prius ratione, quam concipiatur esse filius Dei, & per diuinam prædestinationem ordinatur, & hic ordo rationis sufficit ad prædestinationem, contra quod sic argumentor.

Deus ordinat per se sua prædestinationem, & iste ordo est rationis, ut ipse Suarez asserit: ergo Deus facit ordinem rationis sua prædestinatione, quia ordinare est ordinationem facere ut de se patet; item illa prædestinatione à Deo præconcepitur hic homo, ut sic prius ratione; quam concipiatur esse filius Dei: sed à parte rei, & in se non est ita prior: ergo Deus concipit inter illa prioritatem, & facit illam, quæ non est à parte rei: ergo facit ens rationis prioritatis: ergo concipit res aliter ac est: ergo falso cognoscit, abest hoc omne, abest igitur fons horum inconuenientium, opinio, & explicatio nimirum Suarez, quæ integra sic repellitur efficaciter. Deus comprehendit hunc Christum: ergo cognoscit illum ut est, & comprehendit euidentissime hunc numero hominem sua diuina prædestinatione: sed hic numero homo Christus est filius Dei naturalis, imo non potest non esse filius Dei naturalis, quia Christus ut Christus petit hanc humanitatem suppositam, tam per suppositum diuinum: ergo hic homo Christus in se, & à parte rei est hæc humanitas, & hoc suppositum diuinum, & hæc vnio: ergo comprehensio diuina statim ac comprehendit hunc hominem Christum euidentissime vidit totum hoc ut in se est; imo non potuit non videre illud, alias esset falsa, imperfecta, & ad minus non esset comprehensio; unde cum sit talis vidit clarissime vsque ad vltimam formalitatem huius humanitatis, huius vnionis, & huius suppositi diuini ut in se sunt: sed in se hic homo non est prior se ipso ut subsistente in hac humanitate, nec habet ordinem ad illud, nec est confusè ante illud: ergo non vidit ut priorem ordinationem, sed ut in se est: ergo non cognouit, nec prædestinatio terminata est ad illud obiectum, ut ait Suarez, imo contra Suarez in illo obiecto, ut obicitur diuinæ prædestinationi, quia est comprehensua, & clarissima & infinite perfecta cognitio, includitur non solum vage, & confusè subsistens sine aliqua determinatione in hac humanitate, sed potius necessario includitur hoc suppositum diuinum, & hæc vnio, & hæc humanitas, quia eo modo est obiectum, ut est à parte rei, sed à parte rei in hoc homine Christo, de quo loquimur includuntur: ergo illa in obiecto illius prædestinationis, item quia maxima imperfectio est in Deo confusè cognoscere obiectum ut ipse Suarez asserit tom. 1. in 3. partem, quest. 1. art. 4. disputat. 5. sect. 1. §. dico 2. Sed sua prædestinatione confusè cognoscit hunc hominem vage subsistentem in communi, in communi enim cognoscere res, est confusè cognoscere, & ideo ait Suarez loco citato hæc verba. Dico 2. in primo signo quo Deus voluit vnionem hypostaticam voluit illam determinatè in tali persona & in tali natura, & non in communem hypostaticam in ea abstractione, quæ in incarnationem diuini Verbi, nam ille modus istæ definitionis abstractæ & confusæ non potest conuenienter tribui diuinæ voluntati, nam imprimitis imperfectionem involuere videtur, quia talis modus

modus voluntatis supponit in intellectu confusam cognitionem rationum vniuersalium; ergo Suarez asserit iam esse cognoscere abstractè, & rem in communi, & vniuersaliter sine determinatione & cognoscere confusè: ergo si ipse auctor asserit prius cognoscere Deum hominem vage, & in communi subsistentem, & non determinatè, absque dubio ab ipso fatendum est Deum confusè cognoscere: ergo cum imperfectione.

Nec potest dici quod quia nostro modo concipimus hoc, ideo dicatur. Contra, quia in hac quaestione non quaeritur quomodo nos cognoscamus diuinam prædestinationem, sed quomodo Deus prædestinet, & cognoscat Deus: ergo si responderet Suarez dicendo cognoscere prius in communi, & confusè, non loquitur de modo nostro, sed ex parte Dei, aut dicendum erit, in aliud inconueniens incidere, hoc est respondisse non ad propositum, nam ego interrogo quomodo &c. quomodo Deus prædestinet, & cognoscat, ille respondet, me cognoscere vt confusam illam scientiam: ergo non respondet interrogatis: ergo si ad propositum responderet, tribuit confusam cognitionem ipsi Deo: ergo imperfectionem, vnde non potest saluari Suarez vel ab vno vel ab alio inconuenienti; vnde si ad propositum responderet, vt debemus colligere ex tanto Doctore, falso loquitur; nam aliud est nos concipere diuinam, & de illis loqui nostro modo in quo potest esse aliqua proprietas quæ non est in re concepta; aliud vero est obiectiue concipere in Deo, eique aliquid tribuere quod in re non sit, primum enim verum est, & non reddit falsam conceptionem nostram; secundum vero non potest esse sine falsitate, quia conceptio non est conformis rei conceptæ: quo sensu verum est illud commune axioma vnumquodque verè concipi sicut est, vt verè concipiatur: ergo quamvis non confusè concipiamus ea quæ sunt in Deo, tamen non possumus ei verè tribuere aut voluntatem, aut minus scientiam obiecti confusi, vt priorem etiam secundum nos, volitionem, & scientiam obiecti particularis, & distincti; vnde propterea non existimandum est Deum prius veritari circa vniuersalia, quam circa particularia, quia cum prius omnia distinctissime intelligat non aut incipit velle cognoscere, etiam secundum rationem ab vniuersalibus, & confusis: sed omnino distinctè, & particulari vult, & cognoscit quidquid diuina voluntas vult, & cognoscit diuinam scientiam, & rationes vniuersales cognoscit, & vult in rationibus particularibus distinctè volendo, & cognoscendo particularia; hoc enim modus ad maiorem perfectionem spectat, tam in intellectu quam in voluntate, quod explicatur hoc clarissimo exemplo, non enim est intelligendum prius secundum rationem ordinasse Deum ad gloriam homines in communi, & postea hos in particulari, hic enim modus concipiendi diuinam voluntatem, & à fortiori diuinam scientiam, neque est verus, neque in re habet fundamentum: ergo similiter non habet fundamentum dicere prius ratione prædestinationem diuinam terminatam fuisse ad hunc hominem, non in hac determinata Verbi subsistentia subsistentem, sed vage, & confusè, & postea in hac determinata propter eandem rationem.

84 Ultimo assero me nescire, quomodo concipiantur hæc omnia verba Patris Suarez, & quomodo cohereant cum verbis ipsius in metaphy-

sica, vbi absolute negat Suarez Deum posse facere ens rationis, distinctionis, relationis &c. cum hic illa videatur concedere ipse viderit, me autem coherentiam inter illa mei ingenij tarditate non videre fateor, libentissime vellem ab aliquo in hac materia illuminari, dum male est Magister non sequor: sed insisto cæteris explanationibus, quam argumentum oppositum euidenter solutum, non scilicet vt nodum gordianum vobis trado, difficultatum enim nodos malim soluere, quam scindere licet Alexandri Magni gladio, & ense decorarer.

Ad tertium distinguo maiorem quam dare 85 existentiam id est denominationem extrinsecam per actum verum, purè speculativum cognoscen- tem ens rationis vt fictum nego; obiectivam, intrinsecam, fictam, apparentem per actum practicum concipientem ac si esset quod non est concedo, quod non facit villo modo Deus.

Concedo totam illam confirmationem, quia 86 non est contra nos, nos enim concedimus Deum dare esse obiectivum extrinsecum, quod in priori est existentia entis rationis, creatura enim propriè dat existentiam entis rationis fictam intrinsecam.

Ad contra, Respondetur non ideo fieri ens 87 rationis ab ente creato, quia ab eo recipit esse obiectivum extrinsecum per actum verum, & purè speculativum, vt Deus illi tribuit: sed quia recipit à creatura esse obiectivum intrinsecum, practicum, falsum & fictum concipienter aliter, ac sunt res, quod Deus non facit.

Ad secundum contra distinguo vt supra ma- 88 iorem, & nego minorem propriè loquendo, & vt quaeritur in quaestione, & nego consequentiam, & iterum nego illam minorem: sed vt sic &c. & illam consequentiam sequentem, & iterum nego ultimam consequentiam, vt patet ex dictis.

Ad tertium argumentum negatur maior quod 89 Deus cognoscat vt distincta attributa propria, nam certum est vt bene adnotat Pater Vazquez 1. part. disp. 118. cap. 5. Deum cognoscere attributa, quæ nos diuina, & pro nostro modulo distincta intelligimus: sed cum hæc omnia in Deo sint vna simplicissima entitas, & Deus intelligat seipsum sicut reipsum est, nec in sua cognitione alio modo sibi obicitur, & repræsentetur, sequitur hæc omnia attributa quæ nos facimus plura & reipsum vnum tantum est, & vnum simplicissimum à Deo cognosci, argumentum sanè rectè probaret illa omnia à Deo cognosci vt distincta si ex natura rei inter se distincta essent, vt asserit Scotus; at vero cum non distinguantur nisi per intellectum, hinc etiam fit Deum nullo modo posse per respectum ad intellectum, & voluntatem suam attributa distinguere, siquidem non minus sunt idem suapte natura intellectus, & voluntas, quam cætera attributa.

Ad probationem respondetur concedendo 90 maiorem, negando minorem: ad probationem minoris nego quod Deus cognoscat filium procedere per intellectum, non per voluntatem, vt sunt à parte rei, quia cum intellectus similiter, & voluntas sint eadem simplicissima voluntas, & entitas, & à Deo secundum proprium conceptum considerentur non possunt à Deo concipi vt separata, quia aliter conciperentur ac sunt, ideo non est concedendum Deum videre filium procedere per illum non per voluntatem, quia in

Deo intellectus, & voluntas sunt idem omnino, & ideo absolute illud negandum est ut iam diximus; at vero quia nos loquimur de Deo, & de his quæ sunt in Deo, secundum quod à creaturis concipiuntur à nobis, quomodo alia est ratio intellectus, & voluntatis, alia proinde sicut dicitur Deus intelligere per illum, & non per voluntatem, & sicut Deus dicitur velle per voluntatem, & non per intellectum, ita Spiritus sanctus dicitur procedere non per illum, sed per voluntatem; quod omne certum est provenire ex diversitate nostrorum conceptuum imperfectè, & inadæquate cognitionem divinitatem, & cognitionem divinam in ordine ad nostra, nam si intellectus & voluntas conciperentur, imò & cognitio divina ut est in Deo, & ut per illam concipiuntur intellectus, nimirum, & voluntas à Deo scilicet ut sunt in seipsis utique vno conceptu exprimerentur, neque aliquid vni tribueremus, quod negaremus alteri, nec diceremus Deum cognoscere Verbum produci per intellectum, & non per voluntatem: sed certè videremus, & iudicaretur filium produci per eandem simplicissimam formalitatem, & entitatem qua producit Spiritus sanctus, æquivalentem tamen pluribus, & distinctis, sicque cognosci à Deo, nam sicut Deus in sua entitate habet eminentiam quandam, ratione cuius datur communicatio ad intra respectu filij & Spiritus sancti sine distinctione intellectus, & voluntatis, sic etiam cognitio divina ut infinite perfectissima habet eminentiam infinitam, ratione cuius cognoscit eminentissimo modo produci per illum Verbum, & per voluntatem Spiritum sanctum sine aliqua distinctione ex parte intellectus, & voluntatis cognoscendo illam simplicitatem summam.

91 Alia solutio est, quæ solet tribui nimirum ad hoc ut dicatur Deum cognoscere filium produci per intellectum, & non per voluntatem non esse necessariam actualem distinctionem factam ab intellectu divino inter intellectum, & voluntatem: sed satis esse cognoscere distinctionem virtuale & eminentialem, æquivalentem distinctionis rebus repertam inter ipsum intellectum divinum, & voluntatem.

DISPUTATIO.

De Principiis Metaphysicis alphabetico ordine dispositis.

A

ACCIDENTIA magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est; hoc principium tradidit Aristoteles 1. de anima, cuius sensus, ut inquit D. Thomas est quod essentia in hac vita potius à posteriori, quam à priori quidditative cognoscantur, hoc est per proprietates, & operationes; omnis enim cognitio essentialium earum rerum, quæ simpliciter tales dicuntur, quæque substantiæ sunt, nobis potius abstractiva, quam intuitiva est, ac proinde non immediate in se, sed per aliud medium prius cognitum attingimus

obiecta substantialia; hoc autem medium, universalius, & facilius est ad hunc finem consequendum accidens, quia vel inheret intrinsece vel adheret substantiæ, & ab intrinsecis principijs eiusdem fluit, secundum sententiam Thomistij hoc pronuntiatur Aristotelis intelligitur de accidentibus per se, & proprie convenientibus substantiæ, & ratio est quia huiusmodi accidentia sunt proprium exercitium essentia, & non commune aliis distinctis ab ipsa ac proinde tanquam proprius effectus, & proprium signum ostendit nobis essentiam, à qua fluit, & quidditatem, à qua dimanat; unde hominis essentiam per ritum, discursum & intellectum optime cognoscimus; cognitio enim propria alicuius per id, quod proprium est illius, & non commune debet ignoscere, quare essentiam hominis per albedinem non proprie, & perfecte cognoscimus; quia albedo est accidens commune multis distinctis ab homine essentialiter, & ideo ipse Philosophus ubi supra ad explicandum axioma hoc vltus est exemplo caloris summi, per quem ait melius cognosci ignem, quam per lucem; quia lux communis est yderibus & igni, imò secundum maiorem perfectionem convenit illis, quam huic; summus autem calor, & summe intensus est proprietas ignis, seu accidentis, quod ut proprium illius à nobis cognoscitur.

Etiā potest intelligi hoc axioma de accidentibus communibus, dum tamen ita combinantur, vel tot concurrant tali ordine, ac dispositione, ut æquivalent accidentibus propriis; unde optime cognosco Socratem per illa accidentia simul sumpta, & combinata, quæ licet quoad partem aliis conveniant, quoad talem collectionem tamen ordinem, & dispositionem alteri non conveniunt; ac proinde aliquomodo principia intrinseca substantialia illius nobis manifestant; v. g. talis facies, ea statura, huiusmodi color crinium, & alia id genus, quæ quotidie experimur.

Accidens definitur per subiectum, hoc secundum principium tradidit Aristoteles 7. Metaphys. & rationem tribuit Philosophus, quia ordo ad subiectum est de essentia accidentis; ideo enim Pater, ut Pater recte definitur per filium, quia de essentia Patris ut talis reduplicative est ordo, seu respectus ad filium, vel ad substantiam generitam, & sic dicimus, Pater est, qui genuit filium; nec mirum quia hoc non est proprium accidentis, sed etiam omnium etiam essentialium ad aliud; unde materiam primam optime definimus per formam, hoc est per respectum essentialem ad ipsam. Verum est quod cum duplex detur accidens aliud proprium, aliud commune, melius definitur accidens proprium per proprium subiectum, quam commune per commune subiectum, sicut perfectius definitur accidens per conaturalè subiectum, quam per subiectum, cui violentum est tale accidens; quapropter aptior definitio caloris est per ordinem ad ignem, quam ad aquam, cui violente convenit calor; nihilominus tamen sicut supra diximus, melius possumus definire accidentia per ordinem ad proprietates, si quas habet, & operationes proprias; quia huiusmodi operationes, tanquam proprium exercitium accidentis, utcumque nobis ostendunt essentiam illius, secundum vltimam differentiam eiusdem.

Accidens